

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ НИЗОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ КІЦМАНСЬКОЇ ТГ)**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Роботу виконала:
Здобувачка 2 курсу ОР магістр
спеціальності 106 «Географія»
ОПП «Регіональний розвиток і
просторове планування»
Марія АНДРУСИК

Науковий керівник:
к.геогр.н., доц. Наталія
ЗАБЛОТОВСЬКА

До захисту допущено:
Протокол засідання кафедри № ____
від „____” _____ 2023р.
зав. кафедри _____ д.г.н., проф. Іван КОСТАЩУК

Чернівці - 2023

АНОТАЦІЯ

Марія АНДРУСИК

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 10 – природничі науки, спеціальності 106 – географія, ОПП «Регіональний розвиток і просторове планування» кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. м. Чернівці, Україна, 2023.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НИЗОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ КІЦМАНСЬКОЇ ТГ)

Анотація. У роботі розкрито теоретико-методологічні основи суспільно-географічного дослідження соціальної безпеки. Описано основні чинники, що впливають на рівень соціальної безпеки у Кіцманській територіальній громаді. Описано основні складові соціальної безпеки на теренах громади та запропоновано шляхи реалізації Стратегії розвитку громади в контексті соціальної безпеки.

Ключові слова. Територіальна громада, соціально-економічний розвиток, соціальна безпека, децентралізація влади

Maria Andrusik

The recipient of the second (master's) level of higher education in the field of knowledge 10 - natural sciences, specialty 106 - geography EPP «Regional development and spatial planning» of the department of geography of Ukraine and regional studies Chernivtsi national university named after Yury Fedkovich.

Chernivtsi, Ukraine, 2023.

SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF SOCIAL
SECURITY OF A GRASSROOTS ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL
UNIT (ON THE EXAMPLE OF THE KITSMAN TG)

Abstract. The paper reveals the theoretical and methodological foundations of the socio-geographical study of social security. The main factors influencing the level of social security in the Kitsman territorial community are described. The main components of social security in the community are described and ways of implementing the Community Development Strategy in the context of social security are proposed.

Keywords. territorial community, socio-economic development, social security, decentralisation of power

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____Марія АНДРУСИК

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ	8
1.1. Поняття соціальної безпеки громади у суспільно-географічних дослідженнях	8
1.2. Законодавче підґрунтя забезпечення соціальної безпеки територіальних громад в умовах децентралізації	13
1.3. Методика суспільно-географічного дослідження соціальної безпеки територіальної громади	17
1.4. Висновки до 1 розділу	23
РОЗДІЛ 2. СУСПІЛЬНО – ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ КІЦМАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	25
2.1. Історико – географічні чинники	25
2.2 Соціально-економічні чинники	33
2.3. Соціально-демографічні чинники	37
Висновки до 2 розділу	44
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КІЦМАНСЬКОЇ ТГ	45
3.1 Економічна безпека	45
3.2 Демографічна та працересурсна безпека	46
3.3. Освітньо-культурна безпека	49
3.4 Екологічна безпека	51
3.5 Шляхи покращення соціальної безпеки Кіцманської територіальної громади	53
Висновки до 3 розділу	57
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	.60

ДОДАТКИ.....	63
--------------	----

ВСТУП

До останнього часу проблема вивчення соціально-економічного розвитку викликала науковий інтерес переважно серед західних учених. В Україні ці питання були предметом спеціального вивчення лише кілька років тому. У зв'язку із загостренням кризових явищ проблема забезпечення соціального захисту є дуже актуальною. Слід зазначити, що стан соціального забезпечення в регіонах, який ґрунтується на задоволенні соціально-економічних потреб населення та позитивній динаміці демографічних процесів, має безпосередній вплив на національну безпеку країни. Отже, забезпечення високого рівня соціальної захищеності в масштабах усієї країни потребує розгляду цієї проблеми в її регіональному аспекті.

Об'єктом дослідження є соціальна безпека на селення Кіцманської територіальної громади. **Предметом** дослідження є суспільно-географічна оцінка показників соціальної безпеки на прикладі Кіцманської територіальної громади.

Метою дослідження є аналіз показників соціальної захищеності Кіцманської територіальної громади. Основними завданнями наукової роботи згідно поставленої мети є:

- сформулювати теоретичні уявлення про соціальну безпеку в регіоні;
- обґрунтувати методологічні аспекти дослідження соціальної безпеки;
- провести аналіз показників соціальної безпеки Кіцманської територіальної громади.

Методологічною основою дослідження соціальної безпеки з точки зору суспільної географії є праці, присвячені вивченню соціальних процесів, рівня та якості життя населення (І. Горленко, І. Гукалова, В. Куценко, Н. Мезенцевої, Л. Немець, Я. Олійник, В. Паламарчук, А. Степаненко, О. Топчієв, О. Хомра, М. Фащевський, О. Шаблій, І. Г. Мельник та ін.). Соціальна безпека є предметом міждисциплінарних досліджень і входить до сфери інтересів соціології, економіки (особливо регіональної), демографії, права та деяких інших наук, про що свідчить значна кількість наукових праць

(О. Амоша, О. Білорус, В. Близнюк,) Методологічною основою дослідження є системний підхід з використанням картографічних, статистичних, просторово-порівняльних, аналітичних, літературних, кластерних та інших методів наукового пізнання.

Інформаційною основою слугували наукові праці з питань суспільної географії, економіки, а саме географії соціальних негараздів та соціальної безпеки, матеріали офіційних сайтів Чернівецької обласної військової адміністрації та Чернівецької обласної ради, Головного управління статистики в Чернівецькій області та інших джерел інформації. Методи дослідження включають загальнонаукові прийоми і методи: порівняльний, історичний, діалектичний, системний і структурний аналіз. Серед дисциплінарних методів використовувалися літературне, математичне, статистичне та картографічне моделювання.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В роботі містяться також картосхеми, рисунки та таблиці.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДИ

1.1 Поняття соціальної безпеки громади у суспільно-географічних дослідженнях

Сучасний світ стає все більш непередбачуваним. Вона наповнена загрозами глобального характеру, які негативно впливають на існування не лише окремих держав, етносів, соціальних груп, а й людської цивілізації в цілому. Чутливість людини до небезпек лише зростає разом із ускладненням її соціальної організації та покращенням якості життя. «Виробництво» ризиків відбувається в усіх соціальних сферах: економічній, політичній, соціальній. Вони зумовлені дією численних природних, інформаційно-комунікаційних, соціальних і технологічних процесів, на розгортання яких впливає ряд непередбачуваних і випадкових об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Тому як держава, так і суспільство в цілому, як і окремі особи, мають дедалі більшу потребу в забезпеченому існуванні. Це унеможливорює управління суспільством як суворо детермінованою системою і вимагає вдосконалення соціальних відносин та інститутів. Поняття соціального забезпечення має недостатній рівень теоретичної розробки у вітчизняній науці та, відповідно, недостатній рівень відображення в чинних нормативно-правових актах. Так, у Концепції (основах державної політики) національної безпеки України, прийнятій у 1997 році, було визначено сім напрямів національної безпеки України, серед яких соціальна безпека, що характеризується як «.. стан захищеності життєво важливих інтересів громадян». особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідною умовою збереження і примноження духовних і матеріальних цінностей. [2].

Бачення поняття «соціальна безпека» українськими науковцями

Науковий підхід	Автор	Визначення поняття
Змістовий підхід: головна увага приділяється змістовому наповненню поняття	О. Білорус	Надійна захищеність життєво важливих інтересів соціальних суб'єктів на макро- та мікрорівнях, збереження і розвиток людського потенціалу, підтримка ефективного стимулювання діяльності людей, систем їхньої соціалізації та життєзабезпечення, невмирущих цінностей, моральності [3, с.138]
	О. Давидюк	Стан суспільства, в тому числі всіх основних сфер виробництва, соціальної сфери, охорони внутрішнього конституційного порядку, зовнішньої безпеки, культури, при якому забезпечується номінальний рівень соціальних умов та соціальних благ..., що визначають якість життя людини і суспільства в цілому, та гарантується мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей [4]
Процесуальний підхід: увага приділяється процесам, які змінюють рівень соціальної безпеки	О. Новікова	Стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства від загроз національній безпеці, які впливають на них; Соціальні інтереси - орієнтири та прагнення людини, суспільства, держави до задоволення соціальних потреб стосовно забезпечення життєдіяльності, суспільно-нормального функціонування та соціального розвитку [5, с.17]
	В. Скуратівський	Стан життєдіяльності людини та суспільства, що характеризується сформованою, сталою соціальною системою забезпечення соціальних умов діяльності особистості, її соціальної захищеності, стійкості до впливу чинників, які підвищують соціальний ризик [6, с.196]

Проте зазначене поняття втратило чинність у 2003 році, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про основи національної безпеки України», в якому термін «соціальна безпека» взагалі відсутній, а йдеться лише про загрози національній безпеці. відсутній. Інтереси та національна безпека України в соціальній та гуманітарній сферах визначені сферами державного управління.

Окрім того, науковці України ще не дійшли до єдиної думки щодо визначення суті досліджуваного поняття (таблиця 1.1).

Враховуючи підходи вітчизняних науковців до визначення поняття «соціальна безпека», можна зробити висновок, що це поняття є багатограним і зачіпає як приватні, так і суспільні інтереси. Воно має суб'єктивно-об'єктивний характер і виступає, з одного боку, як система соціальної організації, а з іншого - як індивідуальне чи колективне відчуття благополуччя та усвідомлення своєї безпеки. На думку П. Антонюка та Н. Купцинської, до основних характеристик соціальної безпеки на державному рівні належать: стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз; стан соціальної захищеності за результатами реалізації заходів соціального захисту, що характеризує їх ефективність та ефективність; стан захищеності соціальних інтересів особи та суспільства від загроз, що їх стосуються; комплекс заходів, спрямованих на захист інтересів країни та населення у соціальній сфері; розвиток соціальної структури та взаємовідносин у суспільстві, системи життєзабезпечення та соціалізації людей, способу життя відповідно до потреб прогресу, нинішніх і майбутніх поколінь; стан захищеності особи, соціальної групи, спільноти від загроз порушення їх життєво важливих інтересів, прав, свобод тощо. [9, с. 131].

Штельмах О.О. регіональне соціальне забезпечення означає постійну наявність достатньої кількості гарантій і соціальних пільг для нормальної життєдіяльності населення регіонів. У період економічної кризи та соціально-економічних реформ регіональна диференціація в рівнях соціального

забезпечення посилюється. Регіональні відмінності в основному стосуються рівня заробітної плати, рівнів зайнятості та безробіття, народжуваності та смертності, процесу відтворення та рівня професійної кваліфікації робочої сили, міграційних рухів населення, у тому числі вимушених [37, с. 4]. Суспільно-географічний підхід до вивчення ступеня регіональної соціальної безпеки в основному базується на оцінці та аналізі її складових: демографічної, економічної, трудових ресурсів і соціальних проблем. Нами розроблено модель (рис. 1.1), яка відображає формування соціальної безпеки регіону на основі праць економістів та географів, з обґрунтуванням та введенням трьох нових блоків безпеки, а саме освітньо-культурного, політико-виборчого та екологічного. .

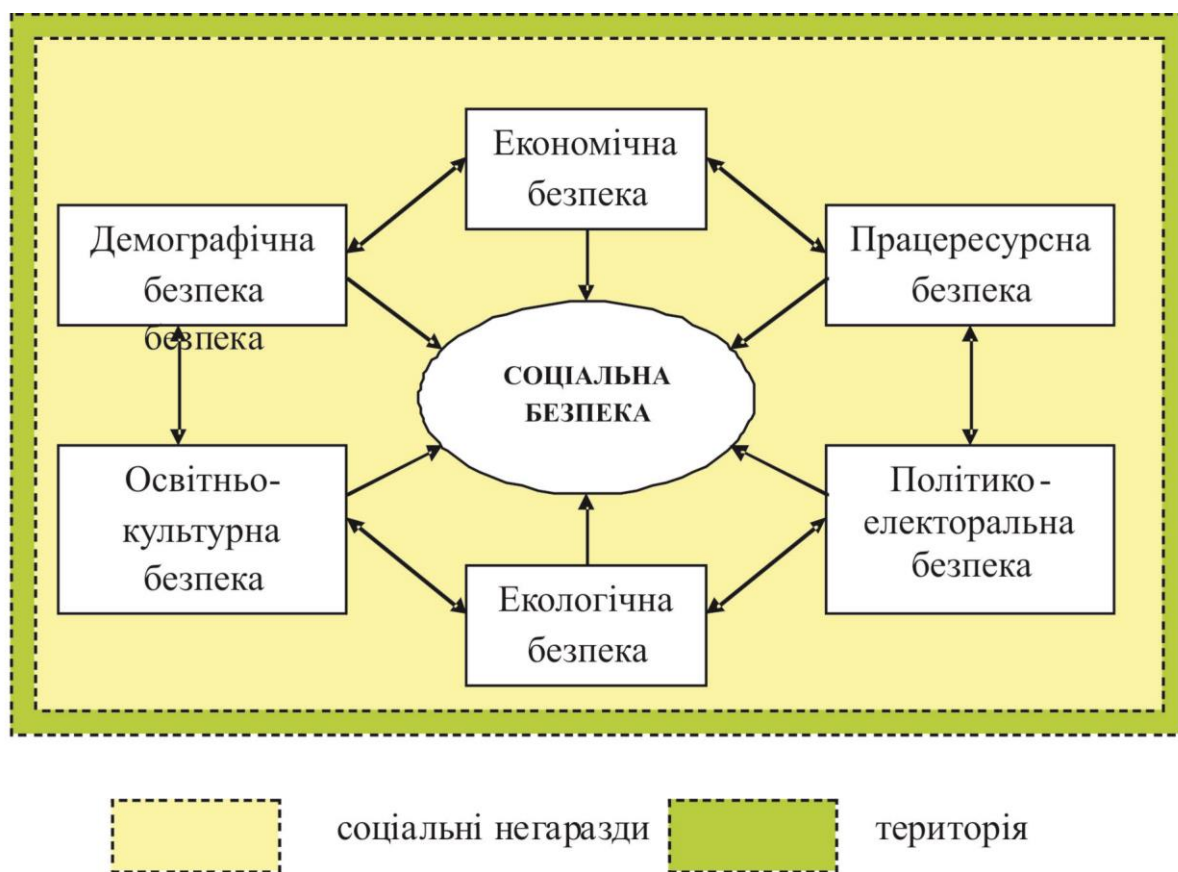

Рис. 1.1. Модель процесу формування соціальної безпеки громади

Враховуючи вище зазначене, можна визначити поняття «соціальна безпека» як стан постійної та стійкої захищеності від усіляких загроз, викликів, соціальних ризиків та реалізації соціальних інтересів кожного

громадянина, окремої групи. і суспільства країни в цілому, а також розроблення та здійснення ефективних заходів, спрямованих на підвищення рівня функціонування, відтворення та розвитку соціальної системи, які досягаються шляхом узгодженої діяльності органів держави всіх галузей. державної та особистої діяльності населення країни. Отже, достатній рівень соціальної захищеності як окремого громадянина, так і населення в цілому є основоположним фактором позитивного розвитку будь-якого суспільства, в тому числі й українського. Соціальну безпеку можна виразити через систему параметрів і показників. Параметри соціальної безпеки позначають певний набір характеристик соціальної безпеки як соціального явища, а показники позначають конкретні кількісні значення відповідних параметрів.

Система параметрів і показників соціальної захищеності має ґрунтуватися на конституційних гарантіях прав громадян, охоплювати всі суспільні відносини та відображати ефективність соціальної політики та системи заходів органів соціального захисту. Держава і місцеве самоврядування для реалізації цих прав. Виділяють три рівні соціальної безпеки: особистість, соціальна група, суспільство в цілому. Виділяють також три рівні відповідальності за забезпечення соціальної безпеки: держава, соціальна група та окрема особа. Соціальна захищеність населення — це постійна доступність населення достатньої кількості соціальних благ, які прямо чи опосередковано впливають на нормальну життєдіяльність населення певної території (За О. О. Штельмахом). Часткові випадки соціального забезпечення бувають різних типів, таких як кримінальні, демографічні, міграційні, етнічні та культурні. Термін «соціальне забезпечення» вживається лише в останні роки. Він замінив термін «соціальне забезпечення». Соціальне забезпечення складається із заходів матеріальної підтримки особи та сім'ї з боку держави. Соціальна безпека визначається на трьох рівнях: глобальному, субрегіональному, національному, регіональному та локальному, кожен з яких має свої особливості, що формуються під впливом соціально-економічних, етнічних, культурних, релігійних, ментальних та інших факторів. фактори.

1.2 Законодавче підґрунтя забезпечення соціальної безпеки територіальних громад в умовах децентралізації

Соціальна безпека держави та її громад повинна прагнути гарантувати конституційні права і свободи людини і громадянина; армування політична та соціальна стабільність у суспільстві; розвитку громадянське суспільство, його демократичні інститути; створення ринкова економіка з соціальним покликанням і наданням постійних послуг підвищення рівня життя та добробуту населення; духовний розвиток, моральні основи, інтелектуальний потенціал українського народу, зміцнити фізичне здоров'я нації, створити умови для експансії відтворення населення [7].

В Україні сьогодні створено значну кількість справді діючих інститутів громадянське суспільство (об'єднання громадян, волонтерські рухи), до складу яких входять висококваліфіковані спеціалісти в окремих галузях. Також важлива підтримка активності державного сектора на стороні бізнесу та громадян (переважно в рамках захисту територіальної цілісності держави, пом вимушені переселенці з тимчасово окупованих територій). Про це свідчить розвиток інститутів громадянського суспільства в Україні що основним змістом діяльності є залучення соціальних ресурсів інститути громадянського суспільства для забезпечення соціального захисту необхідно створити безпеку на національному та регіональному рівнях усі умови та можливості, необхідні для конструктивного суспільного розвитку взаємодія всіх суб'єктів соціального забезпечення. Рішення це завдання потребує створення ефективних механізмів інституціоналізації взаємодія громадянського суспільства, влади та бізнесу на місцях забезпечення соціального захисту на національному та регіональному рівнях шляхом реалізації наступних напрямів діяльності

Державна політика, спрямована на посилення конкуренції прибутковість та економічна безпека регіонів визначені в сукупності стратегічні заходи, засоби, механізми, інструменти та скоординовані дії органів державної влади та місцевого самоврядування для:

- забезпечення безпечний і збалансований економічний і соціальний розвиток регіонах,
- створити безпечне середовище життя для людей всюди території України;
- забезпечити просторову єдність держави та сталість розвиток регіонів.

Основні принципи політики безпеки держави висвітлено конкурентоспроможність та безпеку регіонального розвитку такі як: конституційність і законність; верховенство прав людини; одиниця; складність; координація; децентралізація; субсидіарність, доступність, програмне забезпечення тощо. Усвідомлення необхідності вдосконалення державної регіональної політики в Україні її впровадження на сучасному етапі має здійснюватися за такими принципами напрямки:

- 1) формування ефективної системи публічної влади в регіонах;
- 2) допомога в підвищенні матеріального, фінансового, особистого рівня, інформаційне забезпечення розвитку регіонів;
- 3) сприяти інтеграції регіонального інформаційно-освітнього простору в єдиному, цілком українському просторі;
- 4) створення ефективних механізмів представництва регіональних інтересів на національному рівні та на регіональному рівні - місцеві органи влади.

Загалом питання участі місцевої влади у вирішенні соціальних проблем економічні проблеми на місцях та забезпечення економічної безпеки на регіональному рівні часто визначається як пріоритетний і досить неоднозначний Фактично органи місцевого самоврядування не є об'єктами регіональної держави. В Україні місцева влада має право самостійно вирішувати проблеми місцевого значення гарантується Конституцією України, але на практиці фактично не реалізується. Принципи територіальної самостійності громади закріплюються не окремим законом, а механізми та напрями його реалізації не чітко визначені. Зі зростанням громадянської

активності після революції питання правоздатності та дієздатності місцевих органів влади набуло гідності особливу увагу та актуальність. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про добровільне об'єднання органів місцевого самоврядування», Кабінет Міністрів України своєю постановою затвердив Методику формування територіальних спроможних територій громад [5].

Самі 2 питання місцевого значення» ще потребують з'ясування, т.к в Конституції України (ст. 143) вони визначені досить нечітко. Базовий Українське законодавство гарантує фінансову, організаційну та юридичну незалежність органи місцевого самоврядування. Це повністю відповідає Європейській хартії місцевого самоврядування, але, на жаль, не завжди реалізується на практиці.

Для забезпечення соціальної безпеки регіону необхідний спеціальний інструментарій, використання якого дало б змогу розробити та вибрати найбільш прийнятні варіанти забезпечення соціальної безпеки з урахуванням особливостей кожного регіону. Важливим досягненням державного управління в Україні є концепція державної регіональної політики. Завдяки його прийняттю більш чітко визначено обов'язки держави у розвитку регіонів і водночас розмежовано та уточнено відповідальність самих регіонів за свій соціально-економічний розвиток. Особливу роль у забезпеченні соціальної безпеки регіону відіграють обласні бюджети. Концентрація фінансових ресурсів у місцевих бюджетах України дозволяє органам виконавчої влади регіонів мати фінансову основу для здійснення своїх повноважень відповідно до Конституції України. Характеризуючи роль обласних та місцевих бюджетів, не можна не відзначити, що кризові явища в українській економіці, інфляція та розлади фінансової системи не дозволяють обласним та місцевим бюджетам повною мірою виконувати своє призначення, що суттєво відображається на процесі забезпечення соціальної безпеки регіонів [25].

До особливо негативних проявів можна віднести дефіцит, суб'єктивізм у розподілі коштів між бюджетами різних рівнів та несвоєчасне складання бюджетів. Виходячи з цього, можна зробити наступний висновок: у

найзагальнішому вигляді рівень соціальної безпеки регіону можна пов'язати з обсягом фінансових ресурсів, необхідних для його підтримки та розвитку, насамперед соціального розвитку регіону.

Тому для того щоб забезпечити соціальну безпеку в громаді необхідно дотримуватися наступних принципів (Див. рис. 1.2)

Рис.1.2 Принципи щодо забезпечення соціальної безпеки в регіоні

Виходячи з цих принципів, можна визначити основні напрями забезпечення соціально-економічної безпеки регіону:

- Удосконалення законодавчої бази. Забезпечити прийняття однозначних рішень у разі виникнення конфліктних ситуацій між центром та регіонами.
- Збереження ресурсного потенціалу, відновлення та розвиток виробничого потенціалу регіону.
- Розробка незалежної від регіонів бюджетно-фінансової політики.
- Підготовка кваліфікованого адміністративно-управлінського персоналу.

Отже, суспільно-географічна сутність соціальної безпеки розкриває її важливі аспекти, а саме економічну, політичну, культурну, етнорелігійну, освітню, медичну та інші складові.

1.3 Методика суспільно-географічного дослідження соціальної безпеки громади

Більшість науковців погоджуються з твердженням, що зміст поняття «соціальна безпека» в кожній ситуації буде різним і залежатиме від обраного об'єкта аналізу, територіального рівня, на якому проводяться дослідження (глобальний, національний, регіональний, місцевий). Який аспект цікавить (політичний, соціальний, суспільно-географічний тощо), яка мета аналізу.

Суспільно-географічний підхід, на відміну від економічного, соціального чи демографічного, «прив'язує» поняття «соціальна безпека» до конкретної території, яка об'єднує і консолідує всю життєдіяльність, весь соціально-економічний комплекс і екологічні умови існування людини. Відповідно до цього ми розглядаємо соціальну безпеку регіону як такий стан середовища життєдіяльності населення певного регіону, в умовах якого досягається необхідний ступінь захищеності від загроз і небезпек руйнування людського потенціалу. Той чи інший стан житлового середовища необхідно перевірити на відповідність численним критеріям соціальної безпеки. Ці критерії завжди будуть історично змінними, суб'єктивними та відносними за своєю природою. На думку дослідників, основою формування критеріїв соціальної безпеки є тісний взаємозв'язок поняття безпеки та категорії ризику. Соціальний ризик розуміється як ймовірність того, що людина втратить життєво важливі фактори (здоров'я, статус, безпеку, роботу тощо) у повсякденному житті або внаслідок природних чи техногенних аварій чи катастроф [9].

Оскільки існує багато сфер, за якими має бути забезпечена соціальна безпека регіону, необхідно вибрати ті з них, які є найбільш важливими на даному етапі. Виходячи з особливостей перехідного періоду, який переживає наша держава, основні складові соціальної захищеності населення на мезо- та мікрорівнях мають включати як мінімум такі елементи:

- демографічні – перспективи (для кожної людини і для населення в цілому) прожити довге життя і «продовжувати жити» з дітьми;
- праця (соціально-економічна) – можливості реалізації права на працю як основне джерело доходу населення; мати достатній рівень доходів і своєчасно їх отримувати (уникає бідності та зубожіння членів кожного домогосподарства та населення в цілому);
- зовнішнє середовище – можливість не постраждати від проявів соціальної агресії, дорожньо-транспортних пригод, поширення соціально небезпечних захворювань, екологічних і техногенних катастроф тощо.

Коли мова йде про такі явища, як «безпека» і «небезпека», значення оцінки очевидне (в якості оцінки використовується соціально-економічний показник). Система показників, що описує той чи інший об'єкт (у нашому дослідженні це соціальна безпека), є своєрідною операційною моделлю, яка дозволяє фіксувати його стан і тенденції. На даний час методологічно не вирішеною залишається проблема визначення та використання порогових значень індикаторів, які мають сигналізувати про наближення об'єкта управління до критичного стану та необхідність зміни стратегії розвитку цього об'єкта. Проте порівняння показників у розрізі різних адміністративно-територіальних утворень дає можливість зробити відповідні науково-теоретичні та практичні висновки.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277, соціальна захищеність – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний та якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі та рівня

доходів, сприяючи розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни.

Термін «соціальне забезпечення» вживається лише в останні роки. Він замінив термін «соціальне забезпечення». Соціальне забезпечення складається із заходів матеріальної підтримки особи та сім'ї з боку держави. Показники, що характеризують стан соціальної захищеності населення певного регіону, включають 20 показників:

- першу групу складають показники демографічного походження: народжуваність, смертність, міграція населення (еміграція та імміграція), шлюбність, розлучення;
- другу групу складають соціальні загрози економічного походження: рівень зайнятості, рівень безробіття, середня заробітна плата, рівень капіталовкладень, середньомісячна пенсія, доходи населення, витрати населення, індекс цін, споживання;
- до третьої групи належать загрози гуманітарного походження: рівень злочинності, кількість лікувально-профілактичних закладів, кількість хворих на ВІЛ/СНІД, викиди шкідливих речовин, кількість закладів охорони здоров'я, освіта та забезпеченість житлом людей. населення. .

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277, визначено такий перелік показників для визначення рівня соціальної безпеки:

1. Частка населення, у якого середньомісячний еквівалентний сукупний дохід на душу населення становить менше 75% медіанного рівня сукупного доходу, %.
2. Співвідношення середньомісячної номінальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в розрахунку на одну працездатну особу, раз.
3. Співвідношення середнього розміру пенсії за віком та прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, раз.

4. Співвідношення сукупних доходів найбільш і найменш забезпечених 10% населення (децильний фактор коштів), раз.

5. Частка витрат на продукти харчування в грошових споживчих витратах домогосподарств, %.

6. Обсяг видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, % до ВВП дол.

7. Обсяг видатків зведеного бюджету на освіту, % до ВВП.

8. Кількість вперше в житті інфікованих ВІЛ на 100 тис. населення.

9. Кількість хворих на активну форму туберкульозу з вперше виявленим діагнозом у розрахунку на 100 тис. населення.

10. Загальна кількість учнів денних загальноосвітніх навчальних закладів, % від загальної кількості постійного населення віком 6-17 років.

11. Сума несплаченої заробітної плати станом на 1 січня (1 липня) до фонду оплати праці за грудень (червень) звітного року, %.

12. Рівень злочинності, кількість злочинів на 100 тис. жителів.

13. Рівень зайнятості населення віком від 15 до 70 років, % до населення відповідної вікової групи.

14. Співвідношення середньомісячної заробітної плати в розрахунку на годину в країнах ЄС-27 та Україні, раз.

15. Співвідношення середньої вартості 1 м² загальної площі житла до середньомісячної заробітної плати, помножене на.

Для кількісного вимірювання соціальної безпеки слід використовувати різні групи показників:

- показники якості життя населення: народжуваність, смертність, дитяча смертність, природне скорочення населення, очікувана середня тривалість життя та середній вік населення, частка дітей і підлітків та пенсіонерів у структурі за віком. населення, рівень захворюваності та смертності населення від різних видів хвороб, кількість інвалідів, кількість самогубств, рівень освіти населення, коефіцієнти вибуття та прибуття населення, сальдо міграції. ;

- показники напруженості на ринку праці: рівні зайнятості та безробіття, частка безробітної молоді, кількість безробітних, зареєстрованих більше року, навантаження на вакантне робоче місце, попит і пропозиція роботи, рівні зайнятості;

- показники добробуту населення: ВРП на душу населення, ВДВ на одну особу, доходи та витрати на одну особу, рівень заробітної плати, частка населення, яке живе за межею бідності, співвідношення середньомісячної номінальної заробітної плати до життєвого мінімуму, рівень інфляції, забезпечення населення різними видами послуг (побутовими, інформаційними та ін.), доступність продуктів харчування для населення;

- показники соціальних протиріч: співвідношення доходів найзаможніших і найбідніших сімей, співвідношення доходів найзаможніших і найбідніших сімей, співвідношення заробітної плати чоловіків і жінок;

- показники соціальних проблем: рівень злочинності (зокрема вбивства, зґвалтування, торгівля людьми), рівень розлучень, поширеність наркоманії, алкоголізму, кількість хворих на ВІЛ/СНІД та психічні розлади;

- показники особистої безпеки: кількість захворювань і смертей внаслідок природних і техногенних аварій і катастроф, нещасних випадків на виробництві, побуті та дорожньо-транспортних пригод, інших видів насильства;

- показники фінансування регіональних соціальних програм: видатки державного та місцевих бюджетів на соціальні потреби [5; 6].

Є кілька критеріїв, щоб скористатися соціальним забезпеченням:

- запобігати виникненню ситуації соціального вибуху;
- неприпустимість деградації соціальної структури;
- забезпечити максимальну стабільність соціальної структури;
- підтримання та забезпечення адекватної системи ціннісних орієнтацій, культури поведінки в суспільстві, економічної та політичної поведінки.

Основними проблемами соціального забезпечення в Україні слід визначити соціальні деформації: швидке соціальне розшарування, зубожіння

широких верств населення, руйнування трудового потенціалу суспільства. Розв'язання проблем соціального забезпечення на регіональному рівні ґрунтується на необхідності реалізації двох ключових взаємопов'язаних завдань: досягнення скорочення розриву між рівнями регіональних показників та забезпечення оптимального рівня соціального захисту в регіонах. Суспільно-географічними критеріями соціальної безпеки регіонів України на сучасному етапі її розвитку є: збільшення середньої тривалості життя; підвищення рівня зайнятості населення; підвищення рівня доходів населення.

Загальну схему суспільно-географічного дослідження регіонального соціального забезпечення визначено як послідовність взаємопов'язаних наступних етапів .

Рис. 1.3 алгоритм дослідження соціальної безпеки

На першому етапі дослідження – підготовчому – ми вивчали літературні джерела, збирали статистичну інформацію та розробляли методику наукового дослідження. На другому етапі дослідження – аналітичному етапі – зібрана інформація аналізується та проводяться

відповідні математичні розрахунки. На третьому етапі дослідження – прогнозного – проведено типізацію районів за рівнем соціальної захищеності, SWOT та PEST аналізи та запропоновано шляхи посилення соціальної захищеності Чернівецької області. На четвертому етапі дослідження – останньому – оформлено текстову частину роботи, сформульовано основні положення та висновки та підготовлено роботу до захисту.

Виходячи з цього, приходимо до висновку, що для визначення стану соціальної безпеки в регіоні необхідно враховувати зміну соціально-економічних показників у просторі та часі. Тоді стан соціальної захищеності можна записати у вигляді формули:

$$SB = f(P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7),$$

де SB – соціальна захищеність регіону;

P1 – рівень демографічної безпеки;

P2 – рівень економічної безпеки;

P3 – рівень забезпеченості трудовими ресурсами;

P4 – рівень соціальних проблем;

P5 – рівень освітньої та культурної безпеки;

P6 – рівень політичної та електоральної безпеки;

P7 – рівень екологічної безпеки.

Методом ранжування ми розраховували ступінь соціальної захищеності для кожного з виділених типів. Дані, отримані на основі описаної методології, дозволили побудувати класифікацію регіонів за рівнем соціальної захищеності.

Висновки до першого розділу

Соціальна безпека на рівні територіальних нромад є малодослідженим явищем, що можна пояснити тим, що за часів радянського союзу ці аспекти наукових досліджень не розглядалися через монополітику та диктатуру. В останні роки економісти активно зайнялися дослідженнями соціального

забезпечення (соціально-економічного, економічного). По соцзахисту Штельмах О.О. включає постійну наявність достатньої кількості гарантій і соціальних пільг для нормальної життєдіяльності населення регіонів. Пропонуємо виділити сім основних складових соціальної безпеки: економічну, демографічну, трудових ресурсів, освітньо-культурну, політичну та електоральну, екологічну безпеку та соціальну неблагополучність. На соціальні процеси безпосередньо впливають різні чинники, які власне їх породжують або є однією з причин їх виникнення.

РОЗДІЛ 2

СУСПІЛЬНО – ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ОЦАЛЬНУ БЕЗПЕКУ НАСЕЛЕННЯ КІЦМАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Історико – географічні чинники

На розвиток, формування та функціонування соціальної безпеки впливає низка факторів: соціально-економічних, історичних, географічних та демографічних. В сучасних умовах децентралізації важливе значення має географічне положення.

Кіцманська міська об'єднана територіальна громада утворена 8 серпня 2017 року шляхом об'єднання Кіцманської міської ради та Давидівської, Суховерхівської сільських рад Кіцманського району. 29 жовтня 2018 року добровільно приєдналися Лашківська та Шипинецька сільські ради.

Рис.2.1.Кіцманська територіальна громада

Адміністративний центр Кіцманської територіальної громади - місто Кіцмань. Населення громади становить 22 864 особи на площі 179 квадратних

кілометрі відповідно густота населення в громаді 127 осіб на квадратний кілометр. До складу громади входять такі населені пункти: Кіцмань, Іванківці, Кліводин, Гаврилівці, Валява, Давидівці, Ошихліби, Витилівка, Суховерхів, Шипинці, Лашківка.

Кіцманська територіальна громада належить до Чернівецького району Чернівецької області (Рис. 2.1.) Місто Кіцмань розташоване на березі річки Совиці (притока Пруту), через місто проходить автомагістраль E85 Чернівці - Тернопіль - Луцьк - Ковель та залізнична станція. Перша письмова згадка про Кіцмань датується 1413 р. Розвиток поселення був зумовлений тим, що воно знаходилось на перехресті доріг, які сполучали долини двох річок: Дністра та Пруту [6].

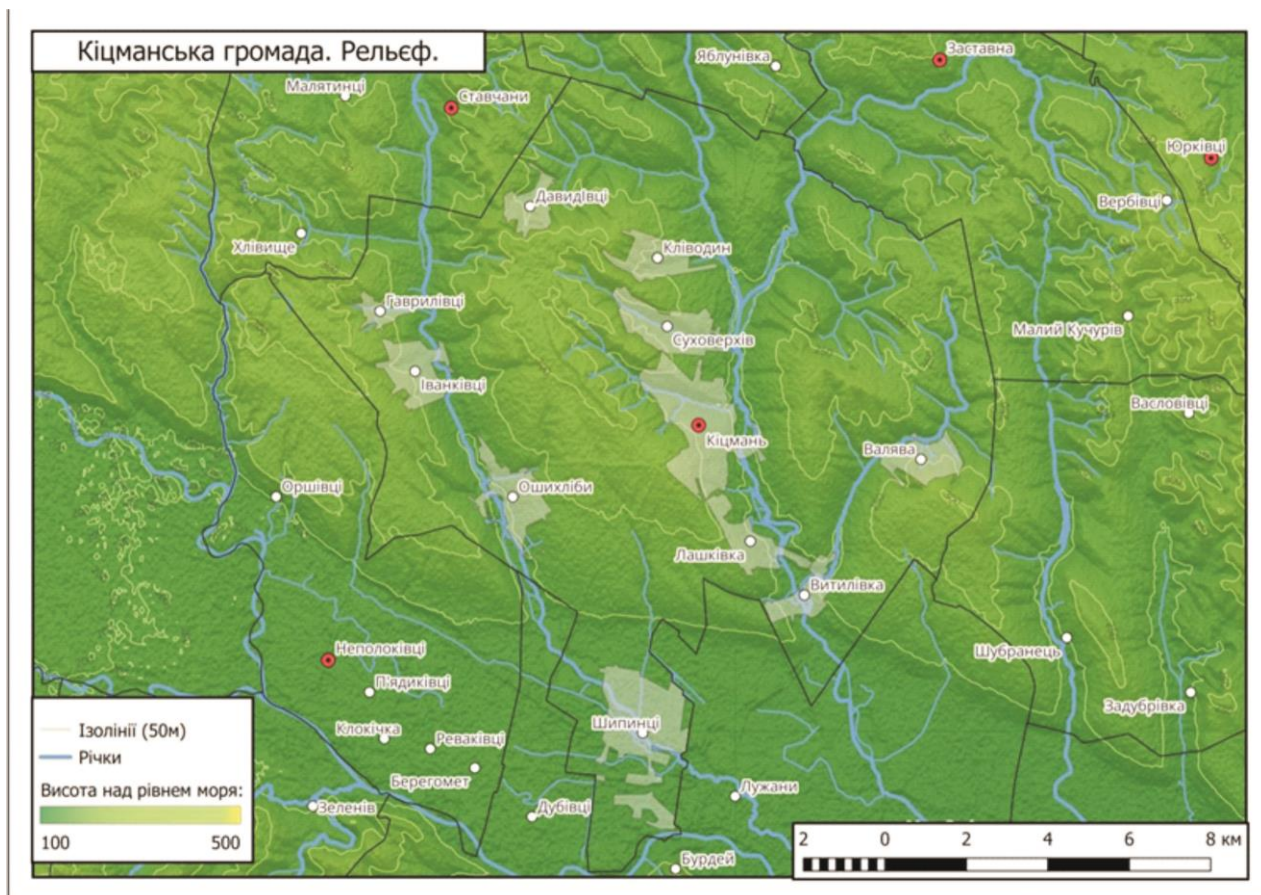

Рис.2.2 Фізична поверхня Кіцманської територіальної громади.

Поверхня Кіцманської ТГ являє собою високу, значною мірою розчленовану хвилясту лесову рівнину, поширені карстові форми рельєфу. Серед корисних копалин поширені глина, гравій, будівельні матеріали. пісок . Через територію Кіцманської громади перетинає Прут та його притока

Совиця. Є унікальне Брусницьке родовище переробки мінеральних вод 3 типів: сірководневих з великою концентрацією буковин. «Мацеста»; гідрокарбонатно-хлоридно-натрієвий типу «Єсентуки-4»; хлоридно-натрієвий типу «Миргородська» [24]. У Кіцманському районі протікає Прут з притоками Совиця, Черемош і Брусниця. Ґрунти переважно чорноземи з опідзоленими, сірі лісові, дернові та лучні. Площа лісів близько 7 тис. га (дуб, граб, липа, бук, ялина). Об'єкти природно-заповідного фонду: комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення Річка Совицька, Кліводинський, пам'ятки природи Буково-дубовий край, Дуб п'ятирічний, Старі дуби, Реліктові дуби, Два велетні, Совицькі воронки, заповідні урочища Ринва, Буковий ліс. Основні підприємства знаходяться в м. Кіцмань. Спеціалізація сільського господарства - рослинництво і тваринництво м'ясо-молочного напрямку. У регіоні інтенсивне сільське господарство порушило екологічну рівновагу. Раніше суцільні вирубки лісу, безсистемне будівництво доріг і відходів, ліній електропередач, розорювання крутих схилів, інтенсивний перевипас худоби тощо[6]. Значна зміна вікової структури насаджень, перехід від мішаних лісів до монокультур на значних площах також вплинули на порушення природоохоронного режиму [11]. Безсистемний відбір піщано-гравійної суміші заплав Черемоша та Пруту також призводить до негативних наслідків – порушення заповідних зон, опускання русел річок, значного зменшення запасів води, яка є природним резервуаром та фільтром чистої води. Адже щороку із заплав цих річок видобувають 1-2 мільйони кубічних метрів гравійної суміші. В області налічується 27 видів птахів, 53 види ссавців, 47 видів риб, 17 видів земноводних і 12 видів плазунів. За генезисом фауністичні комплекси мають змішаний характер, оскільки за зоогеографічним районуванням область належить до перехідної лісостепової зони бореально-лісової підобласті. Типовими представниками є дятел чорний, глухар, шишка, білка [8]. У річках і штучних водоймах водиться близько 40 видів риб.

У середньовіччі Кіцмань належав єпископу та іншим великим феодалам. У 1798 році став містечком, потім став центром повіту. У другій половині XVIII століття в місті почали розвиватися торгівля і ремесла. Жителі Кіцмані брали активну участь в антифеодальній боротьбі. У 1848 році в місті поширювалися листівки, відозви Віденського комітету демократичних союзів до сільського населення Австрії «До зброї, селяни!». Під впливом революційних подій у Росії 29 листопада 1905 р. у Кіцмані відбулися народні збори, на яких робітники вимагали загального виборчого права [2].

Під час Першої світової війни наприкінці березня 1917 року військові створили Раду солдатських депутатів[3]. У червні 1920 р. відбулися студентські виступи проти примусової румунізації української школи та ліквідації української гімназії в Кіцмані [9].

Суховерхів — село в Україні, в Чернівецькій області, Кіцманській ТГ. За 2 км на північ розташоване село Суховерхів. на захід від Кіцманського громадського центру та за 25 км від обласного центру Чернівці. Суховерхівський старостинський округ межує на південному сході на протязі 2,5 км з Валявським районом, на північному заході з Кліводинським районом та землями Заставнівської ТГ, на північному заході на протязі 8,1 км межує з Давидівським районом на заході та з Кіцманською міською радою. на півдні на 13,3 км. Загальна площа території Суховерхівського старостинського округу становить 1814,3 га. Загальна площа колонії становить 324,3 га [11]. Лашківка розташована на річці Совиці, за 4 км від районного центру. На околиці села проходять залізниці Чернівці — Тернопіль і Чернівці — Київ. Населення — 1362 чоловіка [5].

На території виявлені археологічні пам'ятки різних епох. У 1949 р. розкопано й виявлено залишки глинобитного житла ранньої трипільської культури (IV тис. до н. е.); в урочищі Потічок виявлено ранньослов'янське поселення черняхівської культури (II-VI ст. н. е.). В іншій місцевості — залишки давньоруського городища 12-13 ст. Георгій Катаржі в «Описі Буковини» (1899 р.) пов'язує виникнення Лашківки з 1503 р. Є. Григоровиця

також свідчить, що село вперше згадується в акті власності власника Стефана III у 1503 р. Згідно з народним переказом, с. назва села походить від імен Лашко і Ласт. У складі Молдавського князівства Лашківка тривалий час перебувала під владою Туреччини. У 1769 році село опинилося під владою Росії, а в 1774 році окуповано Австрією. Лашківка стала власністю єпископа Радивецького Дософтія Хереску та боярина Йордана. З 1786 р. Лашківка – власність релігійної фундації [11]. Від районного центру та залізничної станції Кіцмань Валява — 6 км. Населення — 1601 чоловік. В селі є школа, бібліотека, Будинок культури на 600 місць. За роки Радянської влади колгоспники збудували близько 270 будинків. Вперше Валява згадується в документі 1413 року. У 1905 році відбувся сільськогосподарський страйк. У 1907 році відбулася збройна сутичка між страйкуючими колгоспниками, жандармами та штрейкбрехерами. Страйк було придушено. Під час румунської окупації П. Ю. Козьмак брав активну участь у підпільному революційному русі. Під час Другої світової війни брав участь у партизанському русі в Югославії [11]. Поблизу села виявлено поселення трипільської культури (III тис. до н. е.) та давньоруські поселення XII-XIII ст.

Кліводин розташований за 4 км від центру громади та залізничної станції Кіцмань. Поруч із селом проходить автомобільна дорога. Населення — 1808 осіб [3]. У Кліводині — колгосп «30-річчя Жовтня», організований у 1948 році. Господарство має 2088 га землі (в тому числі 1709 га орної), 167 га саду, 20 га ставків; пасіка (150 сімей бджіл). Напрямок виробництва — зерновий і буряковий, розвинуте м'ясо-молочне тваринництво. Допоміжні підприємства — пилорама, 2 столярні майстерні. Перша згадка про село міститься в документі 1503 року. У листопаді 1918 року тут відбувся збройний виступ селян проти румунських окупантів. Поблизу села виявлено 5 поселень ранньозалізного віку (I тис. до н. е.) та 2 давньоруські (12-13 ст. н. е.). Давидівці — село Кіцманської громади Чернівецької області України. Відстань від обласного центру 30 км. Населення — 1088 жителів. Основне населення — українці [11]. Жителі села займаються землеробством і

тваринництвом, підприємницькою діяльністю, працюють у різних установах. Іванківці розташовані на річці Совиці, за 10 км від районного центру і за 7 км від залізничної станції Оршівці. Населення — 1336 жителів. Перша згадка про село міститься в документі 1452 року. Партійна і комсомольська організації створені в 1944 році. Під час румунської окупації села в Гавриловцях діяв підпільний комуністичний осередок, яким керував Василь Готинчан. На території села досліджено поселення трипільської культури (III тис. до н. е.), черняхівської культури (II-VI ст. н. е.) та давньоруської культури XII-XIII століть [3].

Шипинці розташовані на лівому березі річки Прут, за 7 км від районного центру і за 2 км від залізничної станції Лужани. Через село проходить автомобільна дорога. Населення — 3159 чоловік. У письмових джерелах XIV-XV століть територію Північної Буковини називають Шипинською землею. На торговельному шляху, що пролягав долиною Пруту, швидко розвивався адміністративно-торговельний центр цієї країни — Шипинці, виникнення якого сягає XIII ст. У період феодальної роздробленості на Шипинські землі претендували Польща та Молдова. У середині XIV століття територія Шипинська з містами-укріпленнями Хотин, Цецин і Хмелев була приєднана до Молдови. Західна частина території увійшла до складу Чернівецького повіту, східна — до Хотинського повіту і Шипинці були перетворені на звичайну феодальну вотчину. У 1848 році селяни Шипинців відмовилися виконувати повинності, в селі на місяць стояла військова частина, яка змушувала їх працювати на господаря. На початку XX століття з села емігрувало 248 чоловік.

У 1917 році за допомогою російських революційних солдатів селяни поділили поміщицьку землю. У листопаді 1918 року в Шипинцях відбулися народні збори, на яких було обрано комітет автономії. До її складу увійшли З. Ріпка, Д. Михальчук, І. Івасюк, П. Мельник, І. Грушка, Г. Салига. Ла Віче передав цьому комітету всі повноваження, створив народне ополчення, а також прийняв рішення про возз'єднання з Радянською Україною. У 1920-

1930-х роках в селі діяла підпільна комуністична організація, одним із керівників якої був Хомашук М.О. У 1929 році була створена легальна організація партії «Визволення», яку очолив комуніст К. О. Досяківський. Під час законодавчих виборів 1930 року ця організація у співпраці з профспілками висунула своїх кандидатів, за яких проголосувало 270 виборців. Через деякий час майже всіх шипинських комуністів заарештували й звинуватили в незаконній передвиборчій агітації. Внаслідок репресій загинули Микола Хомашук, Захарій Ріпка, Василь Каланча, Никифір та Іван Миронюки. ЦК Комуністичної партії Румунії у своїй промові 1935 року вказав, що вбивство Івана Миронюка було результатом загальної системи фізичного знищення революційних борців у королівській Румунії [3]. У травні 1935 року в Шипинцях відбувся збір жінок Буковини, в якому взяло участь близько 600 осіб. Комуністки Домна Гешко, Раїфта Маковійчук та Ольга Руснак виступили з промовами проти політики фашизації країни та підготовки до антирадянської війни. Ошихлиби розташовані на лівому березі річки Совиці, за 5 км від районного центру і за 5 км від залізничної станції Оршівці. Населення — 1880 чоловік.

Перша згадка про Ошихліб міститься в документі 1410 року, згідно з яким він був переданий молдавським власником польському князеві Чарторійському. Навесні 1918 року відбувся виступ селян проти влади села. На території села виявлено поселення трипільської культури (III тис. до н. е.), черняхівської (II-VI ст. н. е.) та давньоруської культури XII-XIII ст. е.[3].

Таким чином, історико-географічні чинники формування соціальної безпеки регіону - це сукупність факторів, що впливають на соціальний розвиток регіону в історичній ретроспективі та в сучасних умовах. До них належать:

- Історична спадщина регіону, яка включає в себе такі складові, як:
 - етнічний склад населення;
 - релігійна приналежність;
 - мовна ситуація;

- традиції та звичаї;
- культура та освіта;
- економічний розвиток;
- політична система;
- міжнародні відносини.
- Географічне положення регіону, яке визначає його природні ресурси, кліматичні умови, транспортні можливості, зв'язки з іншими регіонами.

Ці чинники впливають на формування таких складових соціальної безпеки регіону, як:

- Соціальна стабільність, яка характеризується відсутністю соціальних конфліктів, рівнем довіри між населенням і владою, рівнем дотримання прав людини.
- Соціальна справедливість, яка характеризується рівнем життя населення, доступністю освітніх, медичних та інших соціальних послуг.
- Соціальна солідарність, яка характеризується рівнем взаєморозуміння та взаємопідтримки між різними соціальними групами населення.

Наприклад, історична спадщина регіону може впливати на соціальну стабільність, якщо в регіоні існують етнічні конфлікти або міжконфесійні суперечки. Географічне положення регіону може впливати на соціальну справедливість, якщо в регіоні розвинені ресурсодобувні галузі, але при цьому населення регіону не отримує достатньої частки від цих ресурсів.

У контексті громад Чернівецької області, історико-географічні чинники формування соціальної безпеки регіону мають значний вплив. Історична спадщина регіону характеризується наявністю різноманітних етнічних груп, релігій та культур. Це зумовлює необхідність пошуку балансу між інтересами різних соціальних груп, що є важливою умовою соціальної стабільності.

Географічне положення регіону є сприятливим для розвитку туризму, сільського господарства та інших галузей економіки. Це створює можливості для підвищення рівня життя населення, але при цьому вимагає ефективного управління економічним розвитком регіону.

З урахуванням історико-географічних чинників формування соціальної безпеки Чернівецької області, можна сформулювати такі основні завдання, які необхідно вирішувати для забезпечення соціальної безпеки регіону:

- Сприяти соціальній консолідації населення регіону. Це передбачає подолання етнічних, релігійних та інших розбіжностей між населенням.
- Забезпечити рівний доступ населення до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг. Це є важливою умовою соціальної справедливості.
- Сприяти економічному розвитку регіону. Це створює умови для підвищення рівня життя населення.

Регулярне дослідження історико-географічних чинників формування соціальної безпеки регіону є важливим завданням для органів влади та громадських організацій. Це дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози соціальній безпеці регіону та розробляти заходи щодо їх запобігання.

2.2 Соціально-економічні чинники

Соціально-економічні чинники формування соціальної безпеки - це сукупність факторів, що впливають на соціальний розвиток суспільства в економічному аспекті. До них належать:

- Рівень економічного розвитку, який характеризується такими показниками, як:
 - ВВП на душу населення;
 - Рівень інфляції;
 - Рівень безробіття;
 - Рівень зайнятості;
 - Рівень доходів населення;
 - Рівень споживання населення.

- Структура економіки, яка характеризується такими показниками, як:

- Частка промисловості в ВВП;
- Частка сільського господарства в ВВП;
- Частка сфери послуг в ВВП;
- Рівень розвитку малого та середнього бізнесу.

- Рівень розвитку соціальної сфери, який характеризується такими показниками, як:

- Рівень розвитку освіти;
- Рівень розвитку охорони здоров'я;
- Рівень розвитку культури та мистецтва;
- Рівень розвитку житлово-комунального господарства;
- Рівень розвитку соціальної допомоги.

Ці чинники впливають на формування таких складових соціальної безпеки, як:

- Соціальний добробут, який характеризується рівнем життя населення, доступністю освітніх, медичних та інших соціальних послуг.
- Соціальна справедливість, яка характеризується рівнем доходів населення, доступністю освітніх, медичних та інших соціальних послуг.
- Соціальна стабільність, яка характеризується відсутністю соціальних конфліктів, рівнем довіри між населенням і владою, рівнем дотримання прав людини.

Наприклад, рівень економічного розвитку впливає на соціальний добробут населення, оскільки визначає можливості для забезпечення населення роботою, доходами, освітою, медичною допомогою та іншими соціальними послугами. Структура економіки впливає на соціальну справедливість, оскільки визначає розподіл доходів між різними групами населення. Рівень розвитку соціальної сфери впливає на соціальну стабільність, оскільки визначає рівень задоволення соціальних потреб населення.

Оскільки центром Кіцманської територіальної громади є місто Кіцмань, повноцінний розвиток громади в першу чергу залежатиме від розвитку міста, оскільки на його території створено низку підприємств, установ та установ, які мають постійна тенденція до збільшення виробничих потужностей. Позитивні тенденції розвитку підприємництва мають прямий вплив на постійне збільшення частки доходів міського бюджету за рахунок сплати податку на доходи фізичних осіб, а отже, є можливість утримувати як територію громади, так і об'єкти комунального господарства у віданні. місто на належному рівні [7].

Загальні надходження до загального фонду за січень-вересень 2021 року — 53 млн 325 тис. грн. Доходи загального фонду в розрахунку на одну особу за січень-вересень 2021 року — 2569 грн. Дохід із земель громади за III квартал 2021 року становить 24 305 грн [32]. Податків та місцевих зборів: понад 14 мільйонів гривень за січень-грудень 2022 року (рис. 2.3).

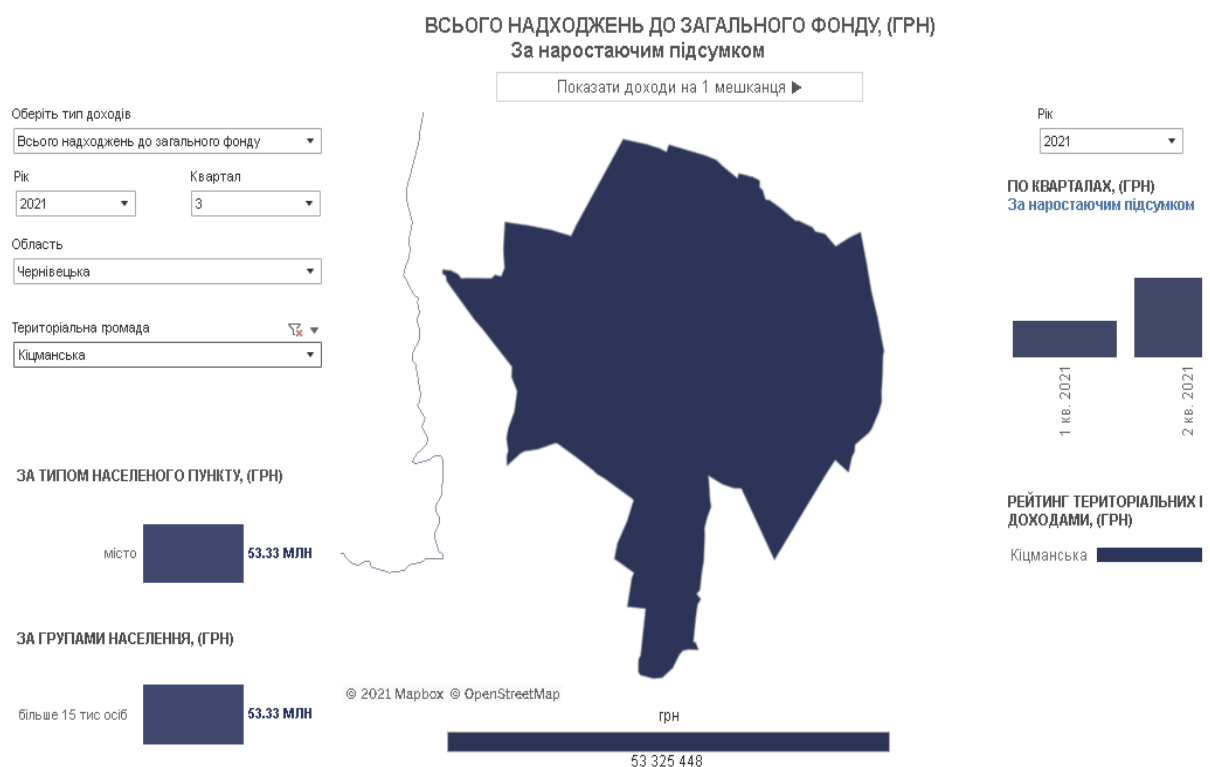

Рис.2.3. Всього надходжень до загального фонду Кіцманської громади

Обсяг дотаційності бюджету громади — скошлав більше 13, 8 млн. грн, що у перерахунку на одного мешканця становитиме 669 грн (рис.2.4.).

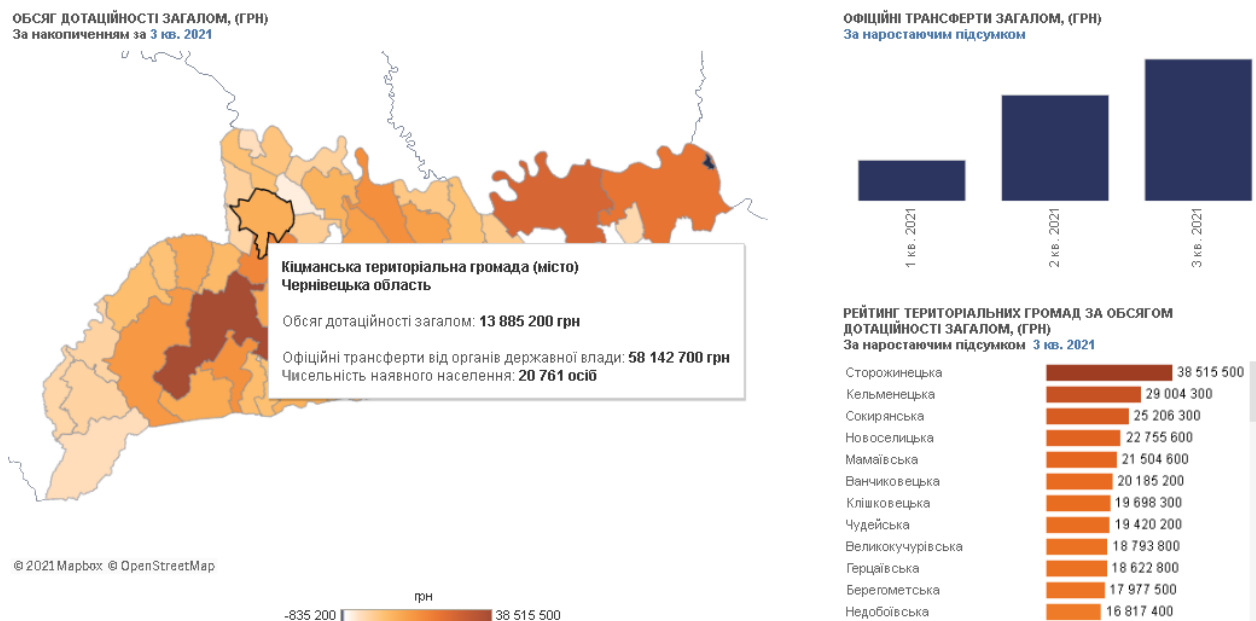

Рис.2.4. Обсяг дотаційних надходжень Кіцманської територіальної громади

Загалом порівняння доходів і витрат Кіцманської ТГ показує на диспропорції щодо формування бюджету. за 9 місяців 2021 року виглядає так:

- Надходження – 53.,33 млн грн
- Надходження на 1 особу – 2.57 тис. грн
- Видатки – 119,33 млн грн
- Видатки на 1 мешканця – 5.75 тис. грн
- Трансфери – 58.14 млн грн
- Трансфери на 1 особу – 2.,80 тис. грн.

У контексті Кіцманської громади, соціально-економічні чинники формування соціальної безпеки мають значний вплив.

Рівень економічного розвитку громади є порівняно низьким, що негативно впливає на соціальний добробут населення. Структура економіки є непропорційною, що призводить до нерівномірного розподілу доходів між різними групами населення. Рівень розвитку соціальної сфери також є недостатнім, що також негативно впливає на соціальну стабільність.

З урахуванням соціально-економічних чинників формування соціальної безпеки як України так і Кіцманської громади зокрема, можна сформулювати такі основні завдання, які необхідно вирішувати для забезпечення соціальної безпеки:

- Підвищити рівень економічного розвитку громади Це передбачає створення нових робочих місць, підвищення продуктивності праці, зростання доходів населення.
- Змінити структуру економіки. Це передбачає переорієнтацію економіки на виробництво високотехнологічної продукції, розвиток малого та середнього бізнесу.
- Розвивати соціальну сферу . Це передбачає підвищення якості освіти, охорони здоров'я, культури та мистецтва, поліпшення житлово-комунального господарства, розширення системи соціальної допомоги.

Регулярне дослідження соціально-економічних чинників формування соціальної безпеки є важливим завданням для органів влади та громадських організацій. Це дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози соціальній безпеці та розробляти заходи щодо їх запобігання.

2.3. Соціально-демографічні чинники

Соціально-демографічні чинники соціальної безпеки громади - це сукупність факторів, що впливають на соціальний розвиток громади в демографічному аспекті. До них належать:

- Структура населення, яка характеризується такими показниками, як:
 - вікова структура;
 - статева структура;
 - національна структура;
 - освітній рівень;

- професійна структура;
- рівень зайнятості;
- рівень доходів;
- рівень злочинності;
- рівень міграції.
- Міграція, яка характеризується такими показниками, як:
 - обсяги міграції;
 - напрями міграції;
 - причини міграції.
- Сімейна ситуація, яка характеризується такими показниками, як:
 - рівень народжуваності;
 - рівень смертності;
 - рівень розлучень;
 - рівень безпритульності;
 - рівень сирітства.

Ці чинники впливають на формування таких складових соціальної безпеки громади, як:

- Соціальна стабільність, яка характеризується відсутністю соціальних конфліктів, рівнем довіри між жителями громади і владою, рівнем дотримання прав людини.
- Соціальна справедливість, яка характеризується рівнем життя населення, доступністю освітніх, медичних та інших соціальних послуг.
- Соціальна солідарність, яка характеризується рівнем взаєморозуміння та взаємопідтримки між різними соціальними групами населення.

Наприклад, структура населення впливає на соціальну стабільність, оскільки визначає співвідношення різних соціальних груп населення, які можуть мати різні інтереси та потреби. Міграція може впливати на соціальну справедливість, оскільки може призводити до зміни співвідношення між різними соціальними групами населення. Сімейна ситуація може впливати на

соціальну солідарність, оскільки визначає рівень соціальної підтримки в громаді. У контексті Чернівецької області, соціально-демографічні чинники формування соціальної безпеки громади мають значний вплив.

Структура населення Чернівецької області є досить різноманітною, що зумовлює необхідність пошуку балансу між інтересами різних соціальних груп. Міграція в Чернівецьку область є переважно внутрішньою, що також створює певні виклики для забезпечення соціальної безпеки громади. Сімейна ситуація в Чернівецькій області є досить складною, що також негативно впливає на соціальну солідарність.

З урахуванням соціально-демографічних чинників формування соціальної безпеки Чернівецької області, можна сформулювати такі основні завдання, які необхідно вирішувати для забезпечення соціальної безпеки:

- Сприяти соціальній консолідації населення області. Це передбачає подолання соціальних розбіжностей, розвиток соціальної взаємодії між різними соціальними групами.
- Забезпечити рівний доступ населення до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг. Це є важливою умовою соціальної справедливості.
- Сприяти розвитку сім'ї. Це передбачає підтримку сімей з дітьми, запобігання безпритульності та сирітству.

Регулярне дослідження соціально-демографічних чинників формування соціальної безпеки є важливим завданням для органів влади та громадських організацій. Це дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози соціальній безпеці та розробляти заходи щодо їх запобігання.

Ось деякі конкретні заходи, які можна вжити для покращення соціальної безпеки громади в контексті соціально-демографічних чинників:

- Створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу. Це дозволить створити нові робочі місця та підвищити рівень зайнятості населення.

- Розвиток соціальної сфери. Це передбачає підвищення якості освіти, охорони здоров'я, культури та мистецтва, поліпшення житлово-комунального господарства.
- Впровадження програм підтримки сімей з дітьми. Це передбачає надання фінансової та соціальної підтримки сім'ям з дітьми, розвиток мережі дошкільних закладів та дитячих будинків сімейного типу.
- Пропаганда сімейних цінностей. Це передбачає проведення освітніх заходів, створення позитивного іміджу сім'ї в суспільстві.

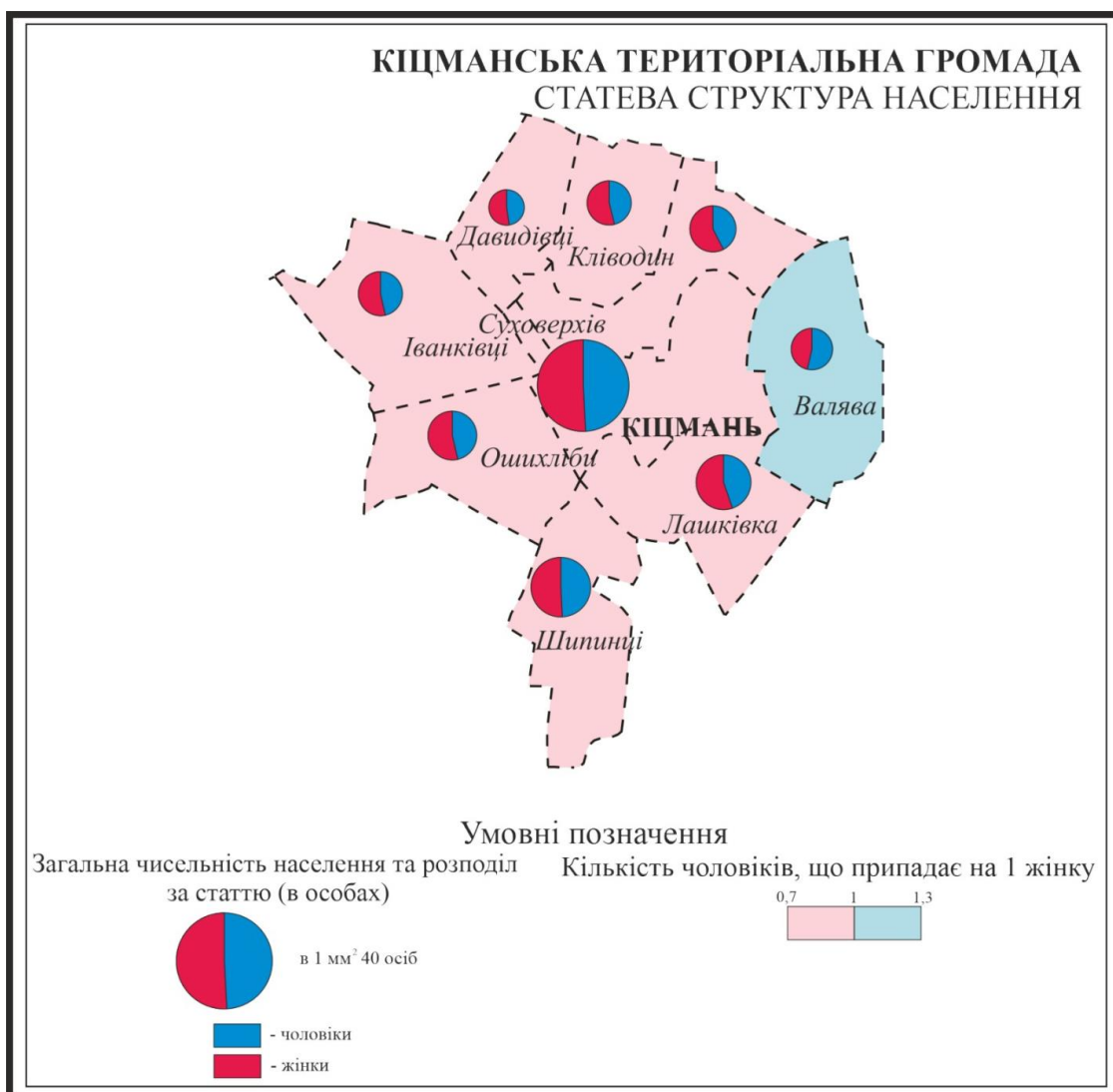

Рис. 2.5. Розміщення населення та статева структура населення Кіцманської територіальної громади

Кіцманська територіальна громада є однією з найбільш густонаселених громад Чернівецької області. Поселення тут компактні, більшість населення проживає в сільській місцевості, хоча значна кількість проживає в містах.

Загальна кількість населення — 23,5 тис. осіб, у тому числі 7,5 тис. міських жителів. Найбільше населення проживає в м. Кіцмань (7,5 тис. осіб), у Шипинецькій та Лашківській сільських радах. Найменше населення проживає в селі. Давидівці – 1,1 тис. чол. Жінок – 12,3 тис., чоловіків – 11,2 тис. Жінки переважають у всіх населених пунктах, крім Валяви (53% чоловіків і 47% жінок) (рис. 2.2). Кількість мешканців Кіцманської територіальної громади у 2022 р. становила 20 761 особа [11].

Місто Кіцмань природний приріст становив 7,45‰ – єдиний позитивний показник у всій ТГ. На території Кіцманської ТГ додатне значення мають лише три населені пункти (м. Кіцмань 3,45‰, с. Шипинці 0,47‰, с. Ошихліби 0,63‰). Проте в переважній більшості населених пунктів значення є від’ємним (с. Валява – 1,95‰, с. Давидівці – 1,77‰, с. Іванківці – 1,71‰, с. Кліводин – 1,74‰, с. Лашківка – с. 1,11‰, с.Суховерхів -1,04‰,) (рис. 2.5.).

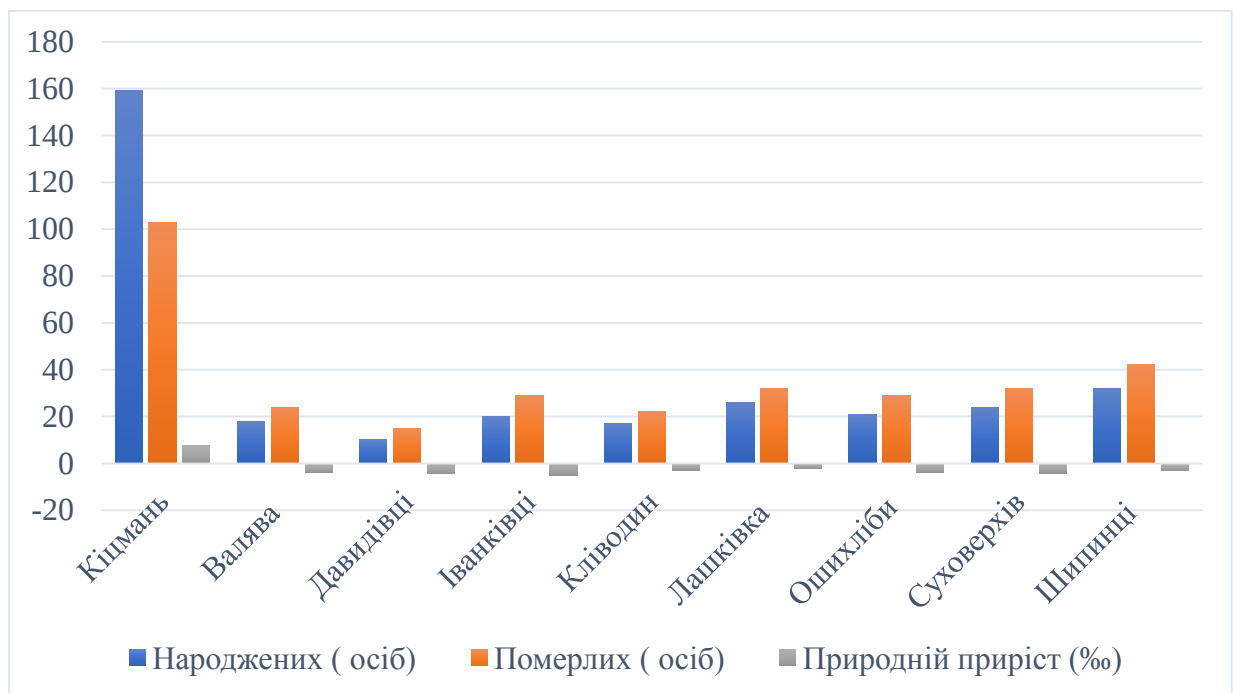

Рис 2.6. Природний приріст населення Кіцманської ТГ

Загалом суттєвого механічного прибуття населення на територію району не спостерігається (0,18), внаслідок чого кількість населення за 2021 рік збільшилась на 13 осіб. Найгірший показник механічного руху в с. Валява та С. Давидівці (рис. 2.5) [7].

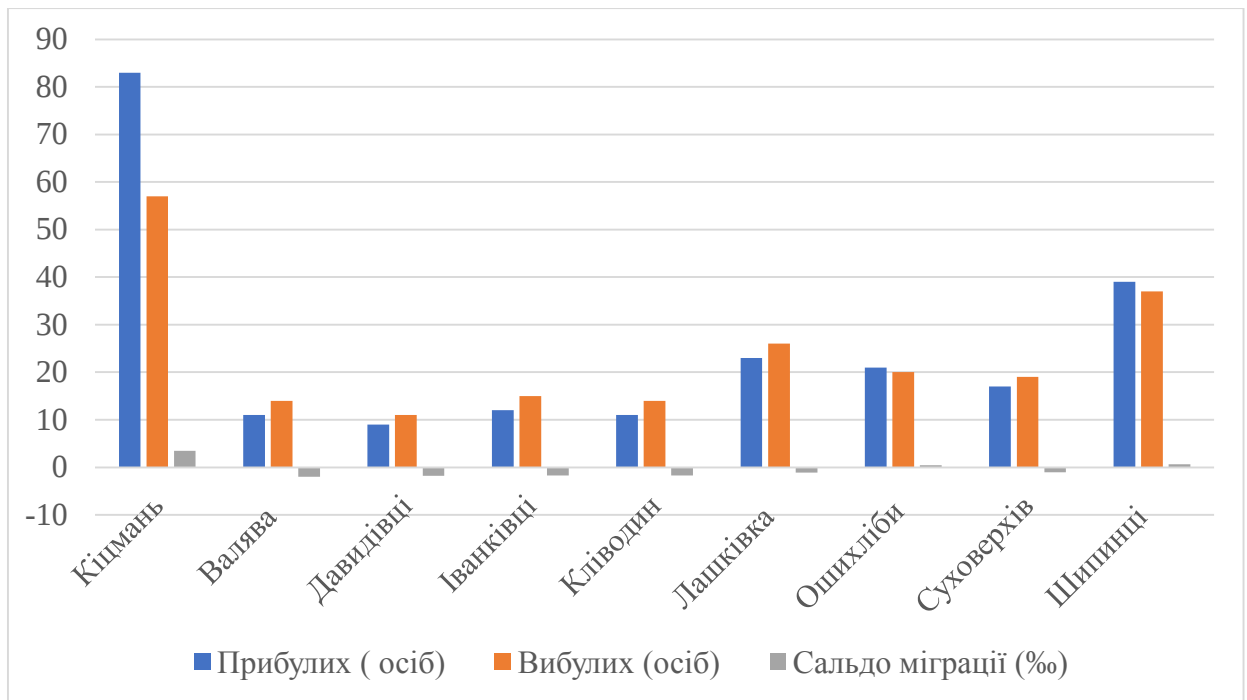

Рис.2.7. Сальдо міграцій в Кіцманській ТГ

Зазвичай населення області мігрує за кордон (Італія, Греція, Румунія, Польща, Іспанія та інші країни) до обласних та районних центрів [32]. За останній рік ситуація в області змінилася і більшість населення починає залишати свої поселення, але спостерігається тенденція повернення мігрантів на батьківщину, що не менш суттєво впливає на демографічні процеси регіону.

Враховуючи, на фоні військової агресії міграційне скрочення стає вже загрозливішим фактором соціальної небезпеки, то варто вказати й на вигідне транспортне розташування територіальної громади.

Варто звернути увагу, що якраз притрактове розташування м.Кіцмань відіграє роль стримуючого міграційного фактора. Адже знаходячись в межах зони демографічного впливу Чернівців мешканці громади стають маятниковими мігрантами, та не полишають життя у комфортному містечку.

Рис. 2.8 Транспортне забезпечення Кіцманської територіальної громади.

Як уже згадувалося соціально-демографічні чинники зумовлюють явище так званої соціальної солідарності, ну або ж врахування інтересів родини. Для молодих людей, які найактивнішими мігрантами, умови перебування їх дітей є досить важливими (садочок, школа, гуртки, дозвілля, тощо). Тому окрім транспортного забезпечення важливим є чинник наявності та якості навчально-виховних закладів. На рисунку 2.9 можемо побачити карту розміщення закладів освіти на території громади.

Рис. 2.9. Карта розміщення закладів освіти Кіцманської громади

Отож, ми ще раз переконалися в тому, що соціальна безпека є тією тонкою гранню між поняттям «безпеки» та «негативних явищ» у громаді.

Висновки до другого розділу

На формування рівня соціальної безпеки впливають усі без винятку чинники соціально-економічного розвитку у громаді. Адже кожен із них знаходиться на межі переходу від безпеки до небезпеки. найвагомішими серед чинників у досліджуваній громаді будуть соціально-економічний та демографічні чинники. І об не перейти ту грань потрібно впроваджувати обґрунтовану регіональну політику соціально-економічного спрямування.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КІЦМАНСЬКОЇ ТГ

3.1 Економічна безпека

До загроз економічній безпеці ми відносимо такі: низькі показники ВВП та ВВП на одну особу, середньомісячну заробітну плату, доходи та грошові витрати на душу населення, малий обсяг реалізованих послуг на одну особу тощо. Останніми роками в нашій області спостерігаються позитивні тенденції щодо підвищення заробітної плати. Поліпшення економічного аспекту життя населення знижує ризик розвитку більшості соціальних проблем. Проте у 2022 році через зростання курсу долара економічна безпека регіону значно погіршилася.

У Чернівецькій області середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника у 2021 році становила 11183 грн. і зросла відповідно до 2010 року на 9,4 тис грн. Підвищення оплати праці підвищує купівельну спроможність населення, що стимулює товарообіг. Хоча загалом ця зарплата досить мізерна, але не дорівнює середній вартості споживчого кошика.

Кіцманська ТГ стала першою в Чернівецькій області, яка не отримала базову субвенцію, а, навпаки, передбачила кошти в сумі 1,4 мільйона гривень. до державного бюджету у вигляді реверсної дотації. Розмір податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) з одного мешканця, який збиратиметься у цій громаді, є вищим за загальноукраїнську ставку. У 2020 році профінансовано ряд заходів відповідно до програми соціального захисту населення: надання матеріальної допомоги учасникам АТО та членам сімей загиблих воїнів АТО – 118,8 тис. грн.; забезпечення вирішення інших соціально-побутових проблем за зверненнями громадян – 40000 грн.; забезпечення накопичення та виплати допомоги на поховання жителям громади – 20000 грн.; продуктові набори для ветеранів Великої Вітчизняної війни та одиноких громадян похилого віку - 5000 грн.; надання матеріальної допомоги учасникам бойових дій на території

інших держав – 7,2 тис. гривень; надання матеріальної допомоги учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС - 9000 грн.

3.2 Демографічна та праце ресурсна безпека

На нашу думку, демографічну безпеку регіону порушують такі показники, як низька народжуваність, високі показники смертності та природного скорочення населення, висока частка пенсіонерів та значна перевага жінок у структурі населення за статтю, низький і високий рівні вимушеної міграції, серед іншого. Загальний коефіцієнт народжуваності по Чернівецькій області у 2021 році становив 8,8‰. Відносно нижчий цей коефіцієнт у містах – 7,3‰, і трохи вищий у сільській місцевості, де він становить 9,9‰. В результаті смертність досить висока і перевищує народжуваність, що свідчить про негативний природний приріст населення. По області смертність становить 16,1 проміле. Рівень смертності вищий у сільських поселеннях і дещо знижується у міських поселеннях – 17,1 і 14,8.

Загалом по Чернівецькій області спостерігається від’ємний природний приріст. Загалом по області він становить -7,3‰ у 2021 р.

Кіцманська територіальна громада є однією з найбільш густонаселених громад Чернівецької області. Поселення тут компактні, більшість населення проживає в сільській місцевості, хоча значна кількість проживає в містах. Загальна кількість населення — 23,5 тис. осіб, у тому числі 7,5 тис. міських жителів. Найбільше населення проживає в м. Кіцмань (7,5 тис. осіб), у Шипинецькій та Лашківській сільських радах. Найменше населення проживає в селі. Давидівці – 1,1 тис. чол. Жінок – 12,3 тис., чоловіків – 11,2 тис. Жінки переважають у всіх населених пунктах, крім Валяви (53% чоловіків і 47% жінок) (рис. 2.2). Важливим елементом є природний рух населення. У Кіцманській територіальній громаді спостерігається значна диференціація за природним приростом населення. Позитивний ПП лише в місті Кіцмань і

становить +7,25‰. З іншого боку, у сільській місцевості спостерігається природне скорочення населення. Найнижчий показник Іванківської сільської ради -5,2‰ (рис. 2.3).

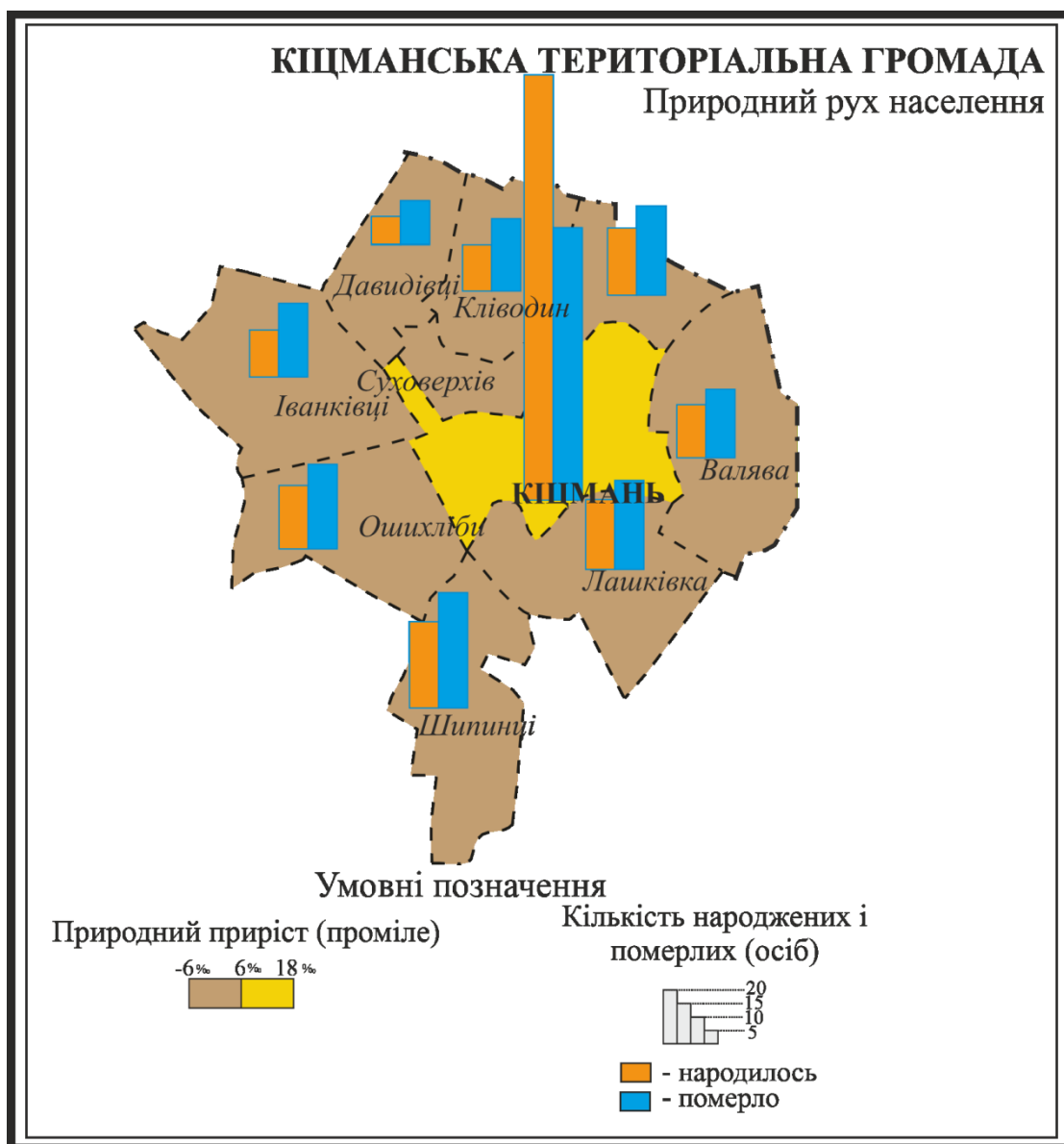

Рис. 2.3. Природний рух населення Кіцманської ТГ

Що стосується механічного приросту, то тут ситуація трохи краща. Позитивне міграційне сальдо спостерігається у 3 населених пунктах: Кіцмань (+3,5‰), Осихлиби (+0,5‰) та Шипинці (+0,6‰) (рис. 2.4).

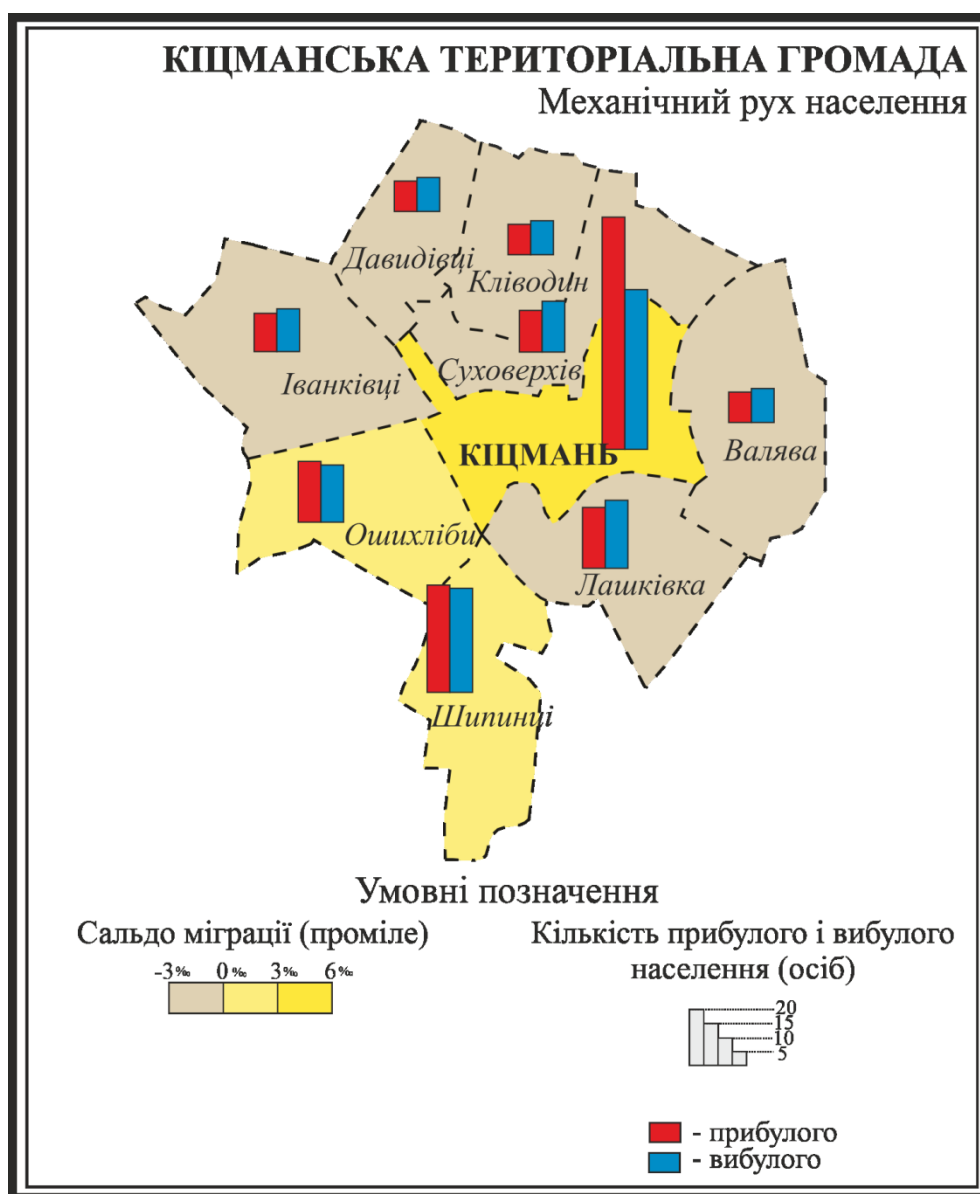

Рис. 2.4. Механічний рух населення Кіцманської ТГ

Основними показниками, які погіршують або посилюють соціальну захищеність регіону є показники трудово-ресурсної складової, а саме зайнятість (додаток Е) та безробіття, рівень вакантності робочих місць тощо. Рівень безробіття, зафіксований по області у 2021 році, становив 10,5 % економічно активного населення. Зазначений показник у сільській місцевості становив

Показники напруги на ринку праці: рівень безробіття в громаді коливається від 4,5% у сільській місцевості до 9% у м. Кіцмань.

3.3 Освітньо-культурна безпека

Освітньо-культурна безпека - це стан захищеності освітньої та культурної сфери суспільства від негативних впливів, які можуть призвести до порушення її функціонування, зниження рівня освіти та культури населення, деформації суспільної свідомості.

Освітньо-культурна безпека є важливою складовою загальної безпеки суспільства. Вона забезпечується системою заходів, спрямованих на:

- Захист прав громадян на освіту та культуру. Це передбачає забезпечення доступності освіти та культури для всіх громадян, незалежно від їх соціального статусу, національності, релігії та інших ознак.
- Захист освітніх та культурних закладів. Це передбачає забезпечення їх фізичної безпеки, а також захисту від ідеологічного та інформаційного впливу, який може призвести до деформації суспільної свідомості.
- Захист освітнього та культурного середовища. Це передбачає захист від негативних впливів, які можуть призвести до зниження рівня освіти та культури населення.

До основних загроз освітньо-культурній безпеці відносяться:

- Відсутність доступності освіти та культури для всіх громадян. Це може призвести до соціальної нерівності, деформації суспільної свідомості та інших негативних наслідків.
- Фізична руйнування освітніх та культурних закладів. Це може призвести до втрати культурної спадщини, зниження рівня освіти та культури населення.
- Ідеологічний та інформаційний вплив, який може призвести до деформації суспільної свідомості. Це може призвести до поширення ідей насильства, екстремізму та інших негативних явищ.

- Зниження рівня якості освіти та культури. Це може призвести до зниження конкурентоспроможності суспільства, погіршення якості життя населення.

Для забезпечення освітньо-культурної безпеки необхідно вжити таких заходів:

- Розробити і впровадити правові та нормативні акти, які забезпечують права громадян на освіту та культуру.
- Створити систему захисту освітніх та культурних закладів від фізичних та ідеологічних загроз.
- Розвивати освітню та культурну інфраструктуру, підвищувати якість освіти та культури.

Освітньо-культурна безпека є важливим завданням для суспільства. Вона забезпечує розвиток людського потенціалу, сприяє зміцненню соціальної стабільності та безпеки країни.

До закладів культури відносяться театри, філармонії, музеї, заклади культури клубного типу, бібліотеки, організації радіо і телебачення, видавництва, цирки, парки культури і відпочинку, позашкільні заклади естетичного виховання і дозвілля дітей і молоді. .

З метою створення умов для формування єдиного громадсько-активного культурного простору та реформування системи надання адміністративних послуг у сфері культури в умовах децентралізації Кіцманська ОТГ вирішила створити комунальний заклад відокремлений «Центр культури, мистецтва, ім. виховання та дозвілля», до складу якого увійдуть заклади культури та позашкільної освіти, розташовані на території громади, а саме: Кіцманська музична школа ім.В.Івасюка, Школа мистецтв Кіцманя, Будинок народної творчості та відпочинку Кіцманського району, клуби. сіл Давидівці, Суховерхів, Витилівка, будинків культури сіл Шипинці та Лашківка, дитячої бібліотеки ЦРБ та її філій, а також як Кіцманський районний будинок дитячої творчості. Створення такого Центру забезпечить основні функції місцевих закладів культури – інтеграцію, комунікацію, соціальну координацію,

відтворення суспільних відносин. Крім того, буде створено новий культурно-дозвіллевий комплекс, що створить ефективну модель управління у сферах культури та мистецтва.

Згідно зі звітом начальника поліції Кіцманщини, у 2021 році на території громади зафіксовано 310 злочинів, з них розкрито приблизно 200, а також зафіксовано понад тисячу адміністративних правопорушень. На обліку в поліції перебувають понад 200 осіб, а місто Кіцмань віднесено до категорії підвищеної небезпеки. У громаді проживає 4208 дітей, 8 з яких позбавлені батьківського піклування. У Кіцманській ТГ проживає 1155 інвалідів, з них 110 дітей-інвалідів. Також у багатодітних сім'ях виховується 835 дітей. Під час бойових дій постраждали шість дітей, які мешкали в громаді. В Кіцманській територіальній громаді працює 45 соціальних працівників,

3.4 Екологічна безпека

При дослідженні рівня екологічної безпеки як складової соціальної безпеки ми використовували такі наявні в статистичному збірнику показники: викиди в атмосферу діоксину та інших забруднюючих речовин; викиди забруднюючих речовин у водне середовище; наявність особливо небезпечних відходів (за класами). Понад 31,9 % території області вкрито, що позитивно впливає на екологічну безпеку регіону [8]. Незважаючи на те, що область має значні водні ресурси, водна проблема залишається актуальною. В основному це пов'язано із забрудненням водойм стічними водами, виснаженням підземних водоносних горизонтів і нераціональним споживанням прісної води. В останні роки у зв'язку з посиленням природоохоронного контролю та збільшенням обсягів робіт з реконструкції переробних потужностей за рахунок коштів державних фондів охорони навколишнього природного середовища та коштів підприємств спостерігається тенденція до зменшення скидів забруднених води (неочищеної та недостатньо очищеної)

В умовах інтенсивного розвитку технологій, промисловості та суспільства в цілому природа вже не постає у свідомості населення та виробників як невичерпний запас ресурсів. З кожним роком все гостріше постає питання екології. Тому надзвичайно актуальними є стратегічне планування та прогнозування, вжиття превентивних заходів та раціоналізм у використанні наявних природних ресурсів. Міська рада злагоджено та планомірно працює у сфері енергозбереження, екологічної освіти населення, охорони та запобігання негативному впливу забруднення навколишнього середовища на мешканців міста, раціонального використання та розширеного відтворення природних ресурсів громади.

Серед природних ресурсів особливе місце займає незамінний ресурс: вода. У сфері охорони водних ресурсів однією з актуальних проблем залишається низький рівень впровадження нових прогресивних технологій очищення промислових, господарських і побутових стічних вод.

Ще однією, чи не основною, проблемою для громади є забруднення повітря викидами від стаціонарних забруників. Серед них є ТОВ "Буковинська Цегла". Забруднення води в Кіцманській громаді призводить до погіршення якості води, зростання захворюваності населення на кишкові інфекції, а також до негативного впливу на навколишнє середовище. В Кіцманській громаді відсутня ефективна система захисту навколишнього середовища. Це призводить до порушення екологічних норм і правил, а також до негативного впливу на навколишнє середовище.

Надзвичайно актуальною залишається проблема вивезення та захоронення побутових відходів, оскільки з кожним роком обсяг побутових відходів у місті та селах Кіцманської ТГ збільшується. Весь обсяг твердих побутових відходів відправляється на полігони побутових відходів. Ведуться роботи з організації системи вивезення твердих побутових відходів з території приватної забудови, що в поєднанні з контролем за дотриманням правил благоустрою сприяє покращенню санітарного стану на прибудинкових територіях житлової забудови, лісових масивах міста та лісопаркова зона.

3.5 Шляхи покращення соціальної безпеки Кіцманської територіальної громади

Виходячи зі статусу Кіцманської територіальної громади та існуючої практики розподілу бюджетних коштів, необхідно вирішити питання повноцінної життєдіяльності громади, а саме: забезпечення економічного розвитку, створення сприятливих умов для надходження нових інвестицій у територію громади та розвитку підприємництва, належного утримання закладів освіти, медицини та культури, проведення капітального ремонту житлового фонду, будівництва об'єктів благоустрою, стабільної роботи системи водопостачання та водовідведення, підтримання санітарного стану. громади, ремонт доріг та тротуарів, забезпечення безперебійної роботи громадського транспорту на існуючих маршрутах та відкриття нових маршрутів на приєднаних територіях, освітлення вулиць, соціальний захист населення та охорону громадського порядку і законності в території громади, підвищення ролі державних органів у житті громади.

Оскільки центром Кіцманської територіальної громади є місто Кіцмань, повноцінний розвиток громади в першу чергу залежатиме від розвитку міста, оскільки на його території створено низку підприємств, установ та установ, які мають постійна тенденція до збільшення виробничих потужностей. Позитивні тенденції розвитку підприємництва безпосередньо впливають на постійне збільшення частки доходів міського бюджету за рахунок сплати податку на доходи фізичних осіб, а отже, є можливість утримувати як на території громади, так і на комунальних об'єктах, що перебувають у підпорядкуванні міста. на належному рівні.

В територіальній громаді м. Кіцмань існуватимуть ризики значного збільшення видаткової частини міського бюджету за рахунок розвитку та підтримки об'єктів комунальної власності, що в свою чергу може послабити її майбутній економічний розвиток. Такі ризики можуть виникнути внаслідок

значного зростання потреб та потреб розвитку інфраструктури в різних галузях Кіцманської територіальної громади.

Крім того, ризики включають:

- військова агресія в Україні, що негативно впливає на інвестиційний клімат у прикордонній зоні;
- нестабільна економічна ситуація в державі;
- фінансова нестабільність держави, пов'язана з девальвацією національної валюти – гривні;
- відсутність відповідної містобудівної документації, меж та оновленої нормативної грошової оцінки закладів, що входять до складу громади;
- можливе подальше подорожчання енергоносіїв і, як наслідок, зростання вартості комунальних послуг та витрат у бізнесу;
- зростання соціальної напруги, пов'язаної з оптимізацією бюджетних установ. В першу чергу на розвиток і життя міста впливатимуть показники дохідної частини бюджету та розмір дотацій та дотацій, які надаються місту.

Таким чином, більша частина міського бюджету буде спрямована на утримання закладів соціальної сфери (дитсадків, шкіл, комунальних закладів та бібліотек). Основні шляхи покращення соціального стану громади:

1. У сенсі підвищення соціальних стандартів:
 - продовжити будівництво та реконструкцію доріг та тротуарів згідно з переліком об'єктів, визначених у додатку 10.3. в програмі;
 - продовжити розвиток обладнання місць масового відпочинку жителів громади;
 - продовжити розвиток дитячих ігрових та спортивно-тренувальних майданчиків у населених пунктах громади;
 - забезпечувати своєчасну виплату заробітної плати в бюджетній сфері, сприяти недопущенню заборгованості із заробітної плати на підприємствах усіх форм власності;

- продовжити роботу, спрямовану на підвищення якості надання адміністративних послуг населенню;
- продовжувати надавати громадянам інформацію про важливі події громади за допомогою сучасних електронних засобів та технологій;
- максимальне залучення громади до участі у плануванні бюджету громади;
- залучення жителів громади до розробки громадського бюджету (бюджет участі);
- продовжувати покращувати якість надання муніципальних послуг усіма виконавцями послуг;
- надання допомоги соціально незахищеним верствам населення;
- підтримувати в належному стані, розвивати заклади культури, освіти та медицини;
- продовжувати належний стан пам'яток архітектури;
- розвинути існуючу мережу зовнішнього освітлення в населеному пункті та перевести її на економний режим енергоспоживання;
- забезпечити надання якісних медичних послуг.

2. У сенсі розвитку людського потенціалу:

- продовжувати впровадження принципів здорового способу життя з метою профілактики захворювань та зниження смертності населення;
- забезпечити функціонування закладів культури, розбудову парків і скверів, продовжити розвиток спортивних та дитячих майданчиків, організувати свята та розважальні заходи;
- облаштування парків та скверів із влаштуванням тротуарів, встановленням освітлення, дерев'яних скульптур, облаштуванням нових спортивних майданчиків та зон відпочинку;
- завершення проектних робіт для будівництва спортивно-мистецького комплексу ім. І. Миколайчука;

– організовувати загальноміські свята, які стали традиційними, фестивалі, інші культурно-мистецькі заходи та запроваджувати нові фестивалі та пленери.

Табл .

Результати PEST аналізу перспектив розвитку соціальної безпеки
Кіцманської територіальної громади

Фактори	Можливості	Загрози
Політико-правові	1. Держані цільові програми щодо стимулювання розвитку приватного бізнесу: пільгове кредитування, зменшення податного навантаження, заохочення офіційного працевлаштування тощо 2. Державні цільові програми протидії соціальної напруженості, зменшення кількості злочинності, суїцидів, абортів тощо	1. Неефективність державних цільових програм з причин високого рівня корупції та не підтримки населення 2. Поява акцій масового протесту підприємців, які заблокують діяльність уряду, автошляхів, комунальних підприємств
Економічні	1. Розвиток малого та середнього приватного бізнесу 2. Розвиток сільського господарства, промисловості, сфери послуг	1. Незначні надходження в державний бюджет з причин великих податків та неофіційного працевлаштування 2. Недотримання приватними роботодавцями вимог соціального законодавства
Соціо-культурні	1. Соціальні програми допомоги населенню: збільшення прожитого мінімуму, допомога в працевлаштуванні тощо. 2. Реформування медичного забезпечення тощо	1. Нехватка коштів в державному бюджеті на соціальні програми 2. Невдоволення громадян щодо рівня соціального забезпечення, поява в суспільстві акцій протесту щодо діяльності уряду
Технологічні	1. Впровадження новітніх технологій в виробництво 2. Розроблення моделей прогнозування загроз соціально-економічної безпеки	1. Значна затратність новітніх технологій 2. Складність моделювання соціальних процесів, неефективність моделей прогнозування загроз соціально-економічної безпеки

3.

Для забезпечення ефективного функціонування економічного сектору:

- продовжити роботу із залучення інвестицій в економіку міста;
- забезпечити виконання бюджету громади, ефективно та прозоре використання бюджетних коштів;

- продовження роботи з погашення заборгованості населення за спожиті комунальні послуги;

- продовжувати впровадження енергозберігаючих технологій на підприємствах та в установах усіх форм власності, а також орієнтувати системи колективного опалення на альтернативні види палива;

- максимально сприяти місцевим виробникам, залучаючи їх на договірних засадах для виконання робіт чи надання послуг іншим комерційним структурам, розташованим на території міста;

- пропонувати місцевим товаровиробникам на конкурентних засадах вільні виробничі ресурси (не залучені в господарські процеси), а саме землю та виробничі площі, що належать територіальній громаді;

- розвиток мережі МАФів (розвиток системи їх інвестування);

- продовжити розвиток ринку;

- реєстрація орендної плати за всі земельні ділянки;

- продовжити пошук перспективних земельних ділянок комерційного призначення та оформити щодо них документацію із землеустрою;

- інвентаризація земель у сільській місцевості;

- розвиток туризму (у тому числі в сільській місцевості).

Як результат нами запропоновано SWOT аналіз розвитку соціальної безпеки.

Висновки до третього розділу

Для Кіцманської територіально громади не можна виділити якусь одну сторону депресивності у соціальній безпеці, вони взаємопов'язані між собою та обумовлюються одна одну.

ВИСНОВКИ

Соціальна безпека населення – це постійна доступність населення до достатньої кількості соціальних благ, які прямо або опосередковано впливають на нормальну життєдіяльність населення певної території

Для кількісного виміру соціальної безпеки доцільно використовувати різні групи індикаторів:

- індикатори якості життя населення;
- індикатори напруженості на ринку праці;
- індикатори добробуту населення;
- індикатори соціальних протиріч;
- індикатори соціальних негараздів;
- індикатори особистої безпеки;
- індикатори фінансування регіональних соціальних програм.

Кіцманська територіальна громада – одна з найбільш густозаселених громад Чернівецької області. У Кіцманській територіальній громаді спостерігається значна диференціація за природнім приростом населення. Додатнім ПП є тільки в місті Кіцмань та становить +7,25%. Що ж стосується механічного приросту, то ситуація трішки краща.

Рівень безробіття в громаді коливається від 4,5% у сільській місцевості до 9% у місті Кіцмань. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників в Кіцманській ТГ коливається в межах 6,9-7,0 тис. грн.

Згідно звіту начальника поліції Кіцманського відділу поліції, за 2019 рік в громаді було зареєстровано 310 злочинів, з яких близько 200 було розкрито, а також зареєстровано більше тисячі адміністративних порушень.

В територіальній громаді на обліку в поліції перебуває більше 200 осіб, а місто Кіцмань визначене як місце підвищеної небезпеки.

В громаді проживає 4208 дітей, з яких 8 позбавлено батьківського піклування. В Кіцманській ТГ проживає 1155 осіб з інвалідністю, з яких 110 дітей з інвалідністю.

Кіцманська ТГ стала першою у Чернівецькій області, яка не отримуватиме базової дотації, а навпаки – віддаватиме кошти у розмірі 1,4 млн. грн. до Держбюджету у вигляді реверсної дотації. Розмір ПДФО (податок на доходи фізичних осіб) на одного жителя, який буде зібраний у цій громаді, є вищим за загальноукраїнський. У 2019 році, було профінансовано ряд заходів згідно програми соціального захисту населення.

Виходячи зі статусу Кіцманської територіальної громади та існуючої практики розподілу бюджетних коштів, необхідно здійснити вирішення питань повноцінної життєдіяльності громади, а саме: забезпечення економічного розвитку, створення сприятливих умов для входження нових інвестицій на територію громади та розвитку підприємництва, належне утримання закладів освіти, медицини та культури, проведення капітального ремонту об'єктів житлового господарства, будівництво об'єктів благоустрою, стабільне функціонування системи водопостачання та водовідведення, підтримання санітарного стану громади, ремонт доріг та тротуарів, забезпечення безперебійної роботи громадського транспорту по існуючим маршрутах та запуск нових маршрутів до приєднаних територій, освітлення вулиць, піклування про соціальний захист населення та охорону правопорядку і законності на території громади, підвищення ролі громадських організацій у житті громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк П.П. Ключові аспекти дослідження соціальної безпеки промислових підприємств / П.П. Антонюк, Н.С. Купчинська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 3. – Т. 1. – С. 130–134.
2. Весельська Л. А. Соціальна безпека: проблема визначення. Науковий вісник Академії муніципального управління : збірник наукових праць. 2010. Вип. 3. С. 457-461. (Серія управління).
3. Глобалізація та безпека розвитку : [монографія] / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. К. : КНЕУ, 2001. 733 с.
4. Глобалізація та безпека розвитку: [Монографія] / О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
5. Гнатенко І.А. Параметри та показники соціальної безпеки населення України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. № 1. С. 242–249.
6. Давидюк О.О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системних показників [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cpsr.org.ua/>
7. Данилишин Б., Куценко В. Соціальна безпека – підґрунття сталого розвитку // Вісник НАНУ. – 2010. – № 1. – С.20-28.
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 18.05.2003 р. № 964-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
9. Коленда Н.В. Соціальна безпека населення та її основні складові. Modern directions of theoretical and applied researches. 2013. March, 19-30. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.sworld.com.ua/index.php/ru/component/search/?searchword=коленда&ordering=&searchphrase=all
10. Новикова О.Ф. Організаційно-економічне регулювання соціальної безпеки в системі державного управління. Автореф. дис. д-ра екон.

наук: 08.02.03 / НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 1998. – 51с.

11. Новікова О.Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи їх вирішення. Донецьк : ІЕП НАН України, 1997. 460 с.

12. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. К. : Ін-т держ. упр. і самоврядування при КМ України, 1994. – 112 с.

13. Пирожков С.І. Проблеми національної безпеки в контексті європейського вибору України. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. 2003. № 5. С. 36–52.

14. Підлипна Р.П. Методологічні засади тлумачення дефініції “соціальна безпека”. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.2. С. 275–280.

15. Подольська Є.А. Новий сенс й інноваційні способи забезпечення соціальної безпеки. Вісник Одеського національного університету. Серія : Соціологія і політичні науки. 2015. Т. 20. Вип. 2. С. 19–25.

16. Постанова Верховної Ради України «Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16.01.1997 р. № 397 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр>.

17. Приятельчук А. О. Соціальна безпека в контексті управління розвитком суспільних відносин. Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2010. № 19. С. 135–140.

18. Сиченко О.О. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління. 2012. Т. 186. Вип. 174. С. 34–38.

19. Скуратівський В., Линдюк О. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення. Вісник Національної академії державного управління. 2011. №3. С. 194–204.

20. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки [Текст] : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості . – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.
21. Хомра О. У. Соціальна безпека: виклики, загрози, критерії / О. У. Хомра, Т. Є. Русанова // Стратегічна панорама. – 2004. – № 1. – С. 73–79.

ДОДАТКИ

Статевий склад населення Кіцманської ТГ

Адміністративна одиниця	Кількість чоловіків	Кількість жінок	Співвідношення к-ті чоловіків до к-ті жінок (%)	
Кіцманська м. рада	3689	3827	49	51
Валявська с. рада	823	718	53	47
Давидівська с. рада	530	597	47	53
Іванковецька с. рада	803	946	46	54
Кліводинська с. рада	794	930	46	54
Лашківська с. рада	1202	1493	45	55
Ошихлібська с. рада	985	1145	46	54
Суховерхівська с. рада	812	1099	42	58
Шипинецька с. рада	1563	1617	49	51

Природний рух населення Кіцманської ТГ

Адміністративна одиниця	Народжених (осіб)	Померлих (осіб)	Природний приріст (‰)
Кіцманська м. рада	159	103	7,45
Валявська с. рада	18	24	-3,9
Давидівська с. рада	10	15	-4,43
Іванковецька с. рада	20	29	-5,14
Кліводинська с. рада	17	22	-2,9
Лашківська с. рада	26	32	-2,22
Ошихлібська с. рада	21	29	-3,75
Суховерхівська с. рада	24	32	-4,18
Шипинецька с. рада	32	42	-3,14

Механічний рух населення Кіцманської ТГ

Адміністративна одиниця	Кількість прибулих (осіб)	Кількість вибулих (осіб)	Сальдо міграції (%)
Кіцманська м. рада	83	57	3,45
Валявська с. рада	11	14	-1,95
Давидівська с. рада	9	11	-1,77
Іванковецька с. рада	12	15	-1,71
Кліводинська с. рада	11	14	-1,74
Лашківська с. рада	23	26	-1,11
Ошихлібська с. рада	21	20	0,47
Шипинецька с. рада	39	37	0,63
Суховерхівська с. рада	17	19	-1,04